

METODICKÉ VYSVĚTLIVKY

Metodické vysvětlivky obsahují základní metodické informace k údajům obsaženým v této publikaci i pro tabulky mezikrajských srovnání, které jsou k dispozici v elektronické verzi této publikace na webu. Rozšířené mezikrajské srovnání, které kopíruje strukturu krajských ročenek, bylo vyčleněno do samostatné publikace s názvem Srovnání krajů v České republice (kód publikace 330205-23). Pro přehlednost jsou tabulky v tištěné publikaci číslovány v rámci kapitoly od jedničky a tabulky s mezikrajským srovnáním jsou číslovány od 101. V závěru jsou uvedeny odkazy na podrobnější údaje, které je možné získat na internetu.

Z pohledu územního uspořádání jsou údaje vždy publikovány v územní struktuře platné v příslušném roce. K 1. lednu 2016 byl zrušen vojenský újezd Brdy a zmenšeno území ostatních vojenských újezdů. To se projevilo ve změně území několika krajů (okresů). Jednalo se však hlavně o přesun prázdných území, změny v počtu obyvatel nebyly významné. Od roku 2000 došlo k větším přesunům k 1. lednu 2005 mezi Krajem Vysočina a Jihomoravským krajem a mezi Moravskoslezským a Olomouckým krajem. K 1. lednu 2007 se změnilo území některých okresů a k 1. lednu 2021 došlo ke změnám v některých okresech a správních obvodech obcí s rozšířenou působností. Podrobněji jsou územní změny popsány v kapitole 1. Základní charakteristika, okresy.

1. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA, OKRESY

V dlouhodobých časových řadách je kladen důraz především na metodickou srovnatelnost dat. V celém období docházelo k řadě změn vyvolaných snahou státní statistiky o mezinárodní porovnatelnost metod a výsledků zjišťování. Rovněž organizační struktura hospodářství se postupně měnila. Pro správné posouzení dlouhodobého vývoje bylo proto nutno časové řady ukazatelů přepočítat na metodiku a organizační strukturu posledního publikovaného roku, tedy roku 2022. V průběhu let se mírně měnila také velikost některých krajů a okresů, tyto změny jsou podrobně zobrazeny v tabulce na konci této kapitoly. V časové řadě se údaje vždy vztahují k území kraje (okresu) platnému v příslušném roce. Všechny hodnotové ukazatele jsou vyjádřeny v běžných cenách, protože pro přepočet do stálých cen nejsou v regionálním členění k dispozici dostatečně relevantní údaje o cenovém vývoji ani ve výrobní, ani ve spotřební oblasti.

Pokud přepočet na srovnatelnou metodiku nebyl možný, je na to upozorněno v metodických poznámkách pod jednotlivými tabulkami, popřípadě je to vysvětleno v metodice jednotlivých kapitol. V této části tedy upozorňujeme pouze na změny, které se týkají srovnatelnosti dlouhodobých časových řad.

Údaje o **obyvatelstvu** do roku 2000 navazovaly na výsledky sčítání lidu k 3. březnu 1991, od roku 2001 na výsledky sčítání lidu k 1. březnu 2001 a od roku 2011 na výsledky sčítání lidu k 26. 3. 2011 a od roku 2021 navazují na výsledky sčítání lidu k 26. 3. 2021 podle registrovaného bydliště. Na sčítání pak v daném desetiletí každoročně navazují demografické bilance (narození, zemřelí, přistěhovalí, vystěhovalí). Jsou v nich rovněž zahrnuti cizinci (v souladu s mezinárodními úmluvami).

V úseku **trh práce** je srovnatelnost údajů o počtu zaměstnanců a průměrných mzdách, které vycházejí z podnikových statistik, nepříznivě ovlivněna změnami hranice mezi většími (sledovanými) a menšími (nesledovanými) podniky. Tyto změny se promítají především ve vývoji počtu zaměstnanců, méně již ve vývoji průměrné měsíční mzdy. Vývoj souboru vykazujících jednotek byl následující:

- 2000–2001 – podniky s 20 a více zaměstnanci zapsané i nezapsané v obchodním rejstříku, všechny subjekty v peněžnictví a pojišťovnictví, všechny subjekty nepodnikatelské sféry, bez ozbrojených složek
- 2002–2022 – všechny subjekty, včetně dříve nepublikovaných částí rezortu Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany

Od 1. ledna 2013 byl zaveden ukazatel **podíl nezaměstnaných osob**, jehož metodika je blíže vysvětlena v kapitole Trh práce. Srovnatelná časová řada je k dispozici od roku 2005. Používání ukazatele míra registrované nezaměstnanosti bylo rokem 2012 ukončeno.

V **zemědělství** jsou od roku 2002 (v souladu s normami Evropské unie) započítávány subjekty, jejichž hospodářství přesahuje tzv. „prahové hodnoty“. Menší zemědělská hospodářství byla zařazena do sektoru domácností jako hobby aktivity obyvatelstva a rozsah jejich aktivit není možné na regionální úrovni s dostatečnou spolehlivostí zjistit. Rovněž zpětný přepočet časových řad na srovnatelnou základnu není možný.

V **průmyslu** jsou srovnatelné pouze údaje od roku 1997, kdy jsou na regionální úrovni zpracovávána data za podniky se 100 a více zaměstnanci a sídlem na příslušném území. Ve **stavebnictví** jsou v dlouhodobé časové řadě uvedeny stavební práce podle místa stavby.

V **cestovním ruchu** jsou údaje od roku 2012 zjišťovány na základě výsledků projektu MMR Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu. Z toho důvodu nejsou údaje před rokem 2012 srovnatelné.

Ve **vzdělávání** není již možné střední stupeň vzdělávání jednoznačně členit podle jednotlivých typů škol (střední odborné školy, střední odborná učiliště). Ve všech typech škol jsou započtení žáci dříve samostatně vykazovaní ve speciálních školách.

Ve **zdravotnictví** je časová řada srovnatelná od roku 2000, kdy jsou uváděna zdravotnická zařízení všech rezortů. Není zde uvažováno s detašovanými pracovišti zdravotnických zařízení (na rozdíl od kapitoly 28). V počtech lékařů jsou od roku 2007 započítávány též smluvní zaměstnanci.

V **sociálním zabezpečení** jsou srovnatelné údaje o počtu starobních důchodců a jejich důchodů od roku 2010 a data o sociálních službách od roku 2009. Změny jsou podrobně vysvětleny v příslušné kapitole.

Na konci kapitoly je vložen **přehled změn území krajů a okresů** od roku 2000. Ke změnám území došlo k 1. 1. 2005 (převedení 25 obcí z Kraje Vysočina do Jihomoravského kraje a 3 obcí z Moravskoslezského do Olomouckého kraje), k 1. 1. 2007 (sladění hranic okresů a SO ORP), k 1. 1. 2016 (zrušení nebo zmenšení území vojenských újezdů) a k 1. 1. 2021 (úprava hranic některých okresů v souvislosti se zákonem 51/2020 Sb., o územně správním členění státu).

2. ÚZEMÍ A PODNEBÍ

Úvodní tabulka obsahuje základní údaje o **území krajů a okresů České republiky**. Údaje o rozloze krajů a okresů k 31. 12. 2022 byly převzaty z oficiálních dat Českého úřadu zeměměřického a katastrálního v Praze.

Velikostní struktura obcí byla zpracována podle územně správního uspořádání k 31. 12. 2022.

Podnebí je prezentováno základními meteorologickými daty, která byla naměřena meteorologickými stanicemi na území kraje. Údaje z těchto stanic byly převzaty z Českého hydrometeorologického ústavu v Praze.

3. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Životní prostředí zahrnuje vše, co vytváří přirozené podmínky existence organizmů (včetně člověka) a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organizmy, ekosystémy a energie.

Podle zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je rozlišováno šest kategorií zvláště chráněných území.

Velkoplošná chráněná území

- o národní parky – rozsáhlá území jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam
- o chráněné krajinné oblasti – rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení

Maloplošná chráněná území

- o národní přírodní památky – přírodní útvar (i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk) menší rozlohy, naleziště nerostů či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů s národním či mezinárodním významem ekologickým, vědeckým či estetickým
- o národní přírodní rezervace – menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné v národním či mezinárodním měřítku
- o přírodní památky – obdobně jako národní přírodní památky, ale pouze s regionálním významem
- o přírodní rezervace – menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast

K 1. 3. 2017 došlo ke změně metodiky výpočtu souhrnných rozloh chráněných území. Rozlohy jsou od tohoto data vypočítávány z obvodových hranic chráněných území (místo dříve využívaných údajů z vyhlášek, kterými byla příslušná území stanovena).

Natura 2000 je soustava chráněných území, která vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie. Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody (směrnice o ochraně volně žijících ptáků a směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin). Do soustavy Natura 2000 spadají kategorie ptačí oblast a evropsky významná lokalita.

Výdaje na ochranu životního prostředí zahrnují investiční výdaje na pořízení dlouhodobého hmotného majetku a neinvestiční náklady, které se vztahují k aktivitám na ochranu životního prostředí. **Dlouhodobý hmotný majetek** (DHM) na ochranu životního prostředí představuje sumu výdajů, které vykazující jednotky vynaložily na pořízení DHM (koupí nebo vlastní činností), spolu s celkovou hodnotou DHM získaného formou bezúplatného nabytí, nebo převodu podle příslušných legislativních předpisů, nebo přeřazením z osobního užívání do podnikání. **Neinvestiční náklady** na ochranu životního prostředí zahrnují mzdové náklady, platby nájemného, energie a ostatní materiál a platby za služby, u kterých je hlavním účelem ochrana životního prostředí.

Ekonomické přínosy z aktivit na ochranu životního prostředí jsou tržby z prodeje služeb na ochranu životního prostředí, tržby z prodeje vedlejších produktů a úspory z využití vedlejších produktů vzniklých při činnostech spojených s ochranou životního prostředí.

Emisemi se rozumí znečišťující látky různého skupenství, které se uvolňují do ovzduší. Uvádějí se v kilogramech za hodinu nebo v tunách za rok. Množství uvedených znečišťujících látek vypouštěné do ovzduší je vykazováno v **Registru emisí a stacionárních zdrojů** (REZZO). V tabulkách jsou údaje členěny podle druhu zdrojů na REZZO 1–3 (stacionární zdroje znečišťování) a REZZO 4 (mobilní zdroje znečišťování, zejména silniční motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla a letadla).

V roce 2022 byly údaje o emisích na území České republiky i podle krajů přepočteny vzhledem k aktualizaci modelu COPERT, což je mezinárodní metodika pro odhady emisí ze silniční dopravy. Odhad podílu jednotlivých typů spalovacích zařízení v domácnostech je prováděn na základě výsledků statistického šetření ENERGO, SLDB a statistiky prodeje kotlů,

krbů a topidel. Pro odhad emisí na území krajů bylo do roku 2020 využito výsledků šetření ENERGO 2015 a SLDB 2011 a dřívějších. Pro odhad emisí v roce 2021 bylo využito výsledků šetření ENERGO 2021 a SLDB 2021. Emisní bilance zdrojů REZZO 1 zahrnuje od r. 2019 také emise vykázané tzv. přemístitelnými zdroji, jejichž provoz může být v průběhu roku na několika místech v kraji, pro který má takové zařízení povolení provozu. Jedná se především o recyklační linky stavebních hmot. Více o použité metodice na www.chmi.cz. Nově publikované údaje nahrazují data zveřejněná v předchozích letech.

Odpadem je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit. V roce 2020 byl dokončen plánovaný proces modernizace metodiky, sběru a zpracování dat, který přináší oproti minulým vydáním změny v obsahu publikace i v podobě prezentovaných výsledků. Proto se publikované údaje obsahově i metodicky liší od dat v předchozích krajských ročenkách.

Produkce odpadů představuje objem vlastní produkce odpadů, včetně produkce sekundárního odpadu (odpad ze zpracování odpadu). Nezahrnuje objem odpadu převzatého ze skladu, dovoz odpadů ani odpad převzatý od jiného subjektu (s výjimkou odpadu od občanů).

Nebezpečný odpad je odpad vykazující jednu, nebo více nebezpečných vlastností uvedených v nařízení Komise (EU) č. 1357/2014 ze dne 18. prosince 2014, kterým se nahrazuje příloha III směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES o odpadech a o zrušení některých směrnic.

Komunální odpad zahrnuje

- směsný odpad a odděleně sbíraný odpad z domácností, včetně papíru a lepenky, sklo, kovy, plasty, biologický odpad, dřevo, textil, obaly, elektrický odpad a elektronická zařízení, použité baterie a akumulátory a objemný odpad
- směsný odpad a odděleně sbíraný odpad z ostatních zdrojů, pokud je povahou a složením podobný odpadu z domácnosti

Komunální odpad naopak nezahrnuje odpad z výroby, zemědělství, lesnictví, rybolovu, septiků a čistíren odpadních vod a čištění, včetně čistírenských kalů, vozidel s ukončenou životností nebo stavební a demoliční odpad.

Do komunálního odpadu patří

- odpad z domácností, obchodů, malých podniků, kancelářských budov a institucí (např. školy, nemocnice)
- odpad z podniků, pokud je druhem a složením podobný odpadu z domácnosti a nepochází z výroby
- odpad z vybraných komunálních služeb, tj. odpad z údržby parků a zahrad, odpad ze služeb čištění ulic (např. zametání ulic, odpad z čištění tržišť), pokud je s ním nakládáno jako s odpadem

Do krajů jsou všechny odpady členěny **podle sídla provozovny** (místní jednotky), nikoli podle sídla podniku.

Obor vodovodů a kanalizací zahrnuje vodohospodářské činnosti související se správou a provozem vodovodů a kanalizací, tj. zajišťování dostatečného množství kvalitní pitné vody a zajišťování odvádění odpadních vod a jejich čištění. **Vodovody a kanalizace pro veřejnou potřebu** zahrnují vodovody a kanalizace zřízené a provozované ve veřejném zájmu. **Voda vyrobená** zahrnuje vodu fakturovanou a vodu nefakturovanou. Součet údajů za vodu fakturovanou a nefakturovanou se může lišit od množství vody vyrobené o vodu převzatou od jiných organizací, popř. o vodu předanou jiným organizacím.

Od roku 2014 platí upřesněná definice splaškových vod a vody fakturované domácnostem v důsledku změny vyhlášky č. 428/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích.

Od roku 2013 jsou do **vypouštěných odpadních vod do kanalizace** kromě splaškových, průmyslových a ostatních vod zahrnuty také **zpoplatněné srážkové vody**.

Za **čištění odpadních vod (ČOV)** se považují objekty a zařízení sloužící k čištění odpadních vod s mechanickým, biologickým, příp. dalším stupněm čištění. Za ČOV se nepovažují zařízení pro hrubé předčištění odpadních vod (česla, lapače písku, lapače oleje apod.), septiky, žumpy a jednoduchá zařízení s mechanickou funkcí, která nejsou pravidelně sledována a obsluhována.

Kapacita ČOV je uvedena jako projektovaná kapacita čištění v m³/den. Vyšší kapacita než projektovaná se uvádí tehdy, když provedená intenzifikační opatření byla schválena vodoprávním úřadem.

4. OBYVATELSTVO

Údaje o počtu a složení obyvatel jsou získávány ze sčítání lidu, na něž navazují každoroční statistické bilance dat o narozeních, sňatcích, rozvodech, úmrtích a stěhování. Počínaje rokem 2021 počet a složení obyvatel vychází z výsledků sčítání lidu 2021, kdežto údaje za předchozí roky navazují na výsledky sčítání 2011. Údaje o počtu událostí vychází ze zpracování statistických hlášení o sňatcích, narozeních a úmrtích, poskytovaných matričními úřady, a ze zpracování dat přebíraných z jiných informačních systémů (administrativních zdrojů dat). Zdrojem dat o rozvodech je informační systém Ministerstva spravedlnosti, údaje o potratech a příčinách smrti poskytuje ČSÚ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR), data o stěhování přebírá ČSÚ z informačních systémů Ministerstva vnitra a Ředitelství služby cizinecké policie.

Veškeré údaje se týkají občanů České republiky a cizinců s trvalým pobytem v České republice, občanů třetích zemí s přechodným pobytem na území České republiky, na základě dlouhodobého víza (nad 90 dnů) nebo povolení k dlouhodobému pobytu, občanů zemí EU, Norska, Švýcarska, Islandu, Lichtenštejnska a jejich rodinných příslušníků s hlášeným přechodným pobytem na území České republiky a cizinců s platným azylem v České republice. V roce 2022

jsou do obyvatelstva zahrnuty rovněž osoby s udělenou dočasnou ochranou v České republice, které požádaly o její prodloužení.

Údaje zahrnují i události (sňatky, narození a úmrtí) českých občanů s trvalým pobytem na území ČR, ke kterým došlo v cizině, a byly zaregistrovány v ČR v termínu, který umožňuje jejich zařazení do statistiky.

Územní členění dat v této kapitole odpovídá územní struktuře platné k 1. 1. příslušného roku.

Střední stav obyvatel vyjadřuje počet obyvatel daného území o půlnoci z 30. 6. na 1. 7. sledovaného roku, který vychází z bilance počtu obyvatel daného území od počátku roku do konce června. **Přirozený přírůstek/úbytek** obyvatel je rozdíl mezi počtem živě narozených dětí a počtem zemřelých osob. **Celkový přírůstek/úbytek** obyvatel je součtem přirozeného přírůstku/úbytku a přírůstku/úbytku stěhováním. **Stěhování** je změna trvalého bydliště, v případě cizinců i změna přechodného pobytu (viz výše), přes hranice uvedeného území.

Sňatky jsou započítány do příslušného území podle místa pobytu ženicha. **Průměrný věk** při sňatku a průměrný věk při prvním sňatku je vypočítán z rozložení absolutních počtů sňatků podle věku ženicha/nevěsty. **Rozvody** jsou územně tříděny podle posledního společného bydliště manželů. **Průměrný věk** při rozvodu je vypočítán z rozložení absolutních počtů rozvodů podle věku muže/ženy.

Narození jsou započítáváni do kraje (okresu) podle místa pobytu matky v době porodu. **Průměrný věk matky** při narození dítěte je vypočítán z rozložení absolutních počtů narozených podle věku matky. **Úhrnná plodnost** udává průměrný počet živě narozených dětí, které by se narodily jedné ženě za předpokladu, že by míry plodnosti podle věku, zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce, zůstaly během jejího reprodukčního věku (15–49 let) neměnné.

Potraty jsou územně tříděny podle místa pobytu ženy v době potratu. **Úhrnná potratovost** je průměrný počet potratů, které by připadly na jednu ženu za předpokladu, že by míry potratovosti podle věku, zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce, zůstaly během jejího reprodukčního věku (15–49 let) neměnné.

Mrtvorozenost je poměr počtu mrtvě narozených dětí k počtu všech narozených dětí (zde na 1 000 narozených). **Kojenecká úmrtnost** vyjadřuje poměr počtu dětí zemřelých před dosažením 1 roku věku k počtu živě narozených dětí ve stejném období (zde na 1 000 živě narozených). **Novorozenecká úmrtnost** vyjadřuje poměr počtu dětí zemřelých před dosažením věku 28 dnů k počtu živě narozených dětí ve stejném období (zde na 1 000 živě narozených).

Údaje o **zemřelých podle příčin smrti** jsou kódovány podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění 10. decenální revize (MKN-10) a následných aktualizací, vydávaných Světovou zdravotnickou organizací (WHO).

Index stáří je poměr počtu osob ve věku 65 a více let k počtu dětí ve věku 0 až 14 let (obvykle na 100 dětí). **Naděje dožití** udává průměrný počet let, který má naději ještě prožít osoba právě x-letá při zachování řádu úmrtnosti daného roku (období). Jedná se o výsledný ukazatel úmrtnostních tabulek, který odráží úmrtnostní poměry daného roku (období). S ohledem na vyloučení nahodilých výkyvů jsou úmrtnostní tabulky pro kraje zpracovány za dvouletá období a pro okresy za pětiletá období. Naděje dožití uvedená v tab. 4-1. pro daný rok odpovídá naději dožití za období končící daným rokem (např. ve sloupci 2022 je uvedena naděje dožití v kraji v období 2021–2022).

Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky.

V tabulkách 4-11. a 4-12. jsou do celkového počtu cizinců řazeni cizinci s trvalým pobytem, občané EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci s pobytem přechodným, občané tzv. třetích zemí s dlouhodobým pobytem, příp. s dlouhodobými vízy. Údaje pocházejí z evidence Ředitelství služby cizinecké policie.

5. MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE

Regionální účty, nejvýznamnější zdroj regionálních makroekonomických ukazatelů, jsou regionální obdobou národních účtů. Vycházejí z ročních národních účtů sestavených pro Českou republiku, metodicky odpovídají Evropskému systému účtů (**ESA 2010**) a důsledně dodržují pravidla a doporučení platná pro členské země Evropské unie, tzn., že jsou s nimi srovnatelné – harmonizované.

V souladu s metodikou ESA 2010 jsou ukazatele zjišťovány **pracovištní metodou**, to znamená, že ukazatele za podniky jsou alokovány do regionů podle skutečného místa působení jednotky. Hrubá přidaná hodnota za multiregionální organizace je alokována na základě objemu mzdových prostředků vyplacených zaměstnancům v jednotlivých krajích. Ukazatele účtů domácností se vztahují k místu **bydliště domácností**.

Hrubý domácí produkt (HDP) je klíčovým ukazatelem vývoje ekonomiky. Představuje souhrn přidaných hodnot jednotlivých institucionálních sektorů nebo jednotlivých odvětví v činnostech považovaných dle ESA za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy) a čistých daní na produkty (je tedy vyjádřen v kupních cenách). Z hlediska užití je HDP roven souhrnu konečné spotřeby (domácností, vlády a neziskových organizací sloužících domácnostem), tvorby hrubého kapitálu (fixního kapitálu a salda zásob a čistého pořízení cenností) a salda zahraničního obchodu.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) představuje souhrn přidaných hodnot jednotlivých odvětví (tj. HDP bez čistých daní na produkty, jež nelze rozdělit mezi jednotlivá odvětví). Odvětvová struktura je uspořádána podle klasifikace CZ-NACE, která je obsahově shodná s evropskou klasifikací NACE Rev. 2.

Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) obsahuje hodnotu pořízení hmotného i nehmotného investičního majetku (koupeného, bezúplatně převzatého nebo vyrobeného ve vlastní režii), sníženou o hodnotu jeho prodeje a hodnotu majetku předaného bezúplatně. Patří sem i pořízení formou finančního leasingu. Cílem pořízení je vždy využívat tento investiční

majetek při produktivní činnosti, včetně bydlení v obydlí jeho vlastníka. Fixním kapitálem jsou pouze aktiva používaná ve výrobě po dobu delší než jeden rok. Patří sem rovněž např. předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj apod.

Čistý disponibilní důchod domácností (ČDDD) představuje částku, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory ve formě finančních aktiv a na akumulaci hmotných a nehmotných aktiv. Disponibilní důchod je výsledkem tvorby a rozdělení důchodů a je bilanční položkou účtu druhotného rozdělení důchodů.

Pro potřeby mezinárodního srovnání jsou vybrané **ukazatele přepočteny** do měnové jednotky euro a do standardu kupní síly PPS (*Purchasing Power Standard*), a to dle koeficientů vydávaných Evropským statistickým úřadem (Eurostat).

Regionální makroekonomické ukazatele jsou revidovány v souladu s revizemi ročních národních účtů. Aktuální údaje zahrnují výsledky mimořádné revize ročních národních účtů v roce 2020, která se týkala celé časové řady. Údaje za rok 2022 zatím vycházejí z notifikační verze ročních národních účtů.

6. MÍSTNÍ ROZPOČTY

Kapitola obsahuje vybrané údaje o příjmech a výdajích krajů, obcí a dobrovolných svazků obcí. Data jsou přebírána z Ministerstva financí, které potřebné údaje zpracovává z účetních a finančních výkazů jednotlivých územních celků.

Příjmy a výdaje jsou uváděny po **konsolidaci**, tj. po úpravě, odstraňující duplicitu a položky, které nejsou přímou součástí hospodaření.

7. CENY

Ceny zemědělských výrobků se sledují v síti vybraných zemědělských výrobců. Jsou to převážně nominální ceny vybraných zemědělských výrobků podle hlavních (specifikovaných) jakostí. Průměrné měsíční ceny sledovaných výrobků se vypočítávají prostým aritmetickým průměrem z vykázaných cen jednotlivých výrobců.

Údaje o **cenách bytů a rodinných domů** jsou čerpány z katastru nemovitostí, který spravuje Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚZK), a doplněny souvisejícími údaji z Registru sčítacích obvodů a budov ČSÚ a z Registru územní identifikace, adres a nemovitostí ČÚZK. Zdrojem dat jsou údaje ČÚZK o jednotlivých řízeních o koupi nemovitosti, při nichž byl zapsán cenový údaj. Soubor tabulek byl vybrán dle možností nového zdroje s co největší podobností detailního členění. Průměrné ceny bytů a rodinných domů jsou v každé sledované kategorii vypočteny jako jednoduchý nevážený průměr jednotkových cen. V územním detailu může být průměrná jednotková cena zatížena neznámými specifickými charakteristikami (např. větší podíl převodů nemovitostí s netržní cenou). Podrobněji je metodika popsána v publikaci ČSÚ *Ceny nemovitostí – 2019–2022*, která vychází 29. 12. 2023. Vzhledem k rozdílným zdrojům a metodikám nelze srovnávat údaje z jednotlivých roků, publikované v ročenkách vydaných do roku 2021.

8. ŽIVOTNÍ PODMÍNKY

Na základě členství v Evropské unii provedl Český statistický úřad další ročník výběrového šetření EU-SILC o příjmech a životních podmínkách domácností pod názvem „**Životní podmínky 2022**“. Cílem tohoto šetření je dlouhodobě získávat srovnatelná data o sociální situaci domácností, která jsou díky jednotné metodice porovnatelná i s dalšími zeměmi EU.

Šetření je realizováno jako čtyřletý rotační panel, každoročně se obmění zhruba čtvrtina domácností. Výsledky šetření jsou vzhledem k velikosti výběrového souboru reprezentativní jen do úrovně krajů. **Při interpretaci a analýze výsledků šetření je třeba mít neustále na paměti, že jsou zatíženy určitou statistickou chybou** (výběrovou i nevýběrovou). Více informací (např. tabulky s odhadem 95% intervalu spolehlivosti, ze kterých je patrný interval, ve kterém s 95% pravděpodobností leží skutečná hodnota odhadované charakteristiky), lze najít spolu s podrobnou metodikou v publikaci *Příjmy a životní podmínky domácností v roce 2022* na internetových stránkách www.czso.cz v sekci Statistika pod odkazem *Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností*.

Do šetření byly zahrnuty všechny osoby, které v době šetření měly ve vybraném bytě obvyklé bydliště, a to včetně osob dočasně nepřítomných. Toto se vztahovalo i na cizí státní příslušníky a podnájemníky. **Hospodařící domácnost** tvoří jedinec nebo skupina osob, které spolu trvale žijí a společně hradí náklady na své potřeby. Údaje za hospodařící domácnosti se zpravidla přepočítávají na průměry za osobu nebo spotřební jednotku. Přepočet na spotřební jednotky přitom bere v úvahu velikost a demografické složení domácnosti. Výpočet těchto jednotek je konstruován tak, aby odrážel úspory z počtu ve vícečlenných domácnostech – tj. úspory na nákladech na předměty a služby, které slouží většímu počtu členů domácnosti (domácí spotřebiče, elektřina apod.). Standardní stupnice OECD přiřazuje první dospělé osobě v domácnosti váhu 1,0, dalším osobám starším 13 let váhu 0,7 a dětem do 13 let včetně váhu 0,5. V modifikované EU škále jsou více zohledněny úspory z počtu, váhy pro výše uvedené skupiny osob jsou 1,0 – 0,5 – 0,3.

Příjmy osob a domácností jsou zjišťovány vždy za kalendářní rok předcházející šetření. **Hrubé peněžní příjmy** zahrnují veškeré pracovní příjmy (ze závislé činnosti i z podnikání), sociální příjmy a všechny další druhy pravidelných i jednorázových příjmů přiznaných pro domácnosti i jejich jednotlivé členy. **Čistý peněžní příjem** domácnosti byl získán po odečtení příslušných částek na zdravotní a sociální pojištění a daň z příjmů. Do celkového čistého příjmu domácnosti byly započteny naturální příjmy, které tvoří spotřeba produkce z vlastního hospodářství nebo podniku a naturální požitky zaměstnanců (např. příspěvky na stravování).

Hranice pro **kvintilové rozdělení domácností** podle čistého peněžního příjmu na osobu byly vypočteny z úhrnu za všechny domácnosti ČR. Do takto vymezených pěti příjmových skupin byly zařazeny odpovídající domácnosti a jejich členové za jednotlivé kraje.

9. TRH PRÁCE

Zdrojem informací o trhu práce (tab. 9-1. až 9-7. a 9-101., 9-102.) zjišťovaných šetřením v domácnostech respondentů je **Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)**. Metodika ukazatelů zjišťovaných VŠPS koresponduje s definicemi a doporučeními Mezinárodní organizace práce (ILO), takže data mohou sloužit jako základ pro přímou mezinárodní srovnatelnost charakteristik trhu práce v různých zemích. Zároveň je respektována prováděcí metodika Eurostatu, která poskytuje výklad náplně konkrétních charakteristik trhu práce.

Výběrový soubor zahrnoval v každém čtvrtletí roku 2022 průměrně 23 tis. **náhodně vybraných bytů** na území celé České republiky (přes 0,6 % všech trvale obydlených bytů). Šetření podléhá všechny osoby obvykle bydlící ve vybraném bytě bez ohledu na druh jejich pobytu. Soubor vybraných bytů je v průběhu šetření obměňován. Každé čtvrtletí je do výběru zařazeno 20 % nově vybraných bytů, které jsou po pěti čtvrtletích z panelu vyřazeny.

Pro šetřené charakteristiky každého respondenta je rozhodujícím kritériem jeho skutečná aktivita na trhu práce v referenčním týdnu. Jestliže respondent uvedl, že v tomto týdnu odpracoval alespoň 1 hodinu za mzdu, plat nebo jinou odměnu, je striktně podle metodiky ILO klasifikován jako osoba v zaměstnání. Do **počtu zaměstnaných** jsou zahrnuty všechny osoby patnáctileté a starší, které během referenčního týdne příslušely mezi zaměstnance vč. členů produkčních družstev, pracující na vlastní účet, zaměstnavatele či neplacené pomáhající rodinné příslušníky. Osoby, které uvedly, že v referenčním týdnu byly v práci dočasně nepřítomné, jsou považovány za zaměstnané, pokud jejich nepřítomnost z ostatních (osobních, rodinných aj.) důvodů byla kratší než 3 měsíce. Mezi zaměstnané jsou zařazovány osoby zaměstnané jako profesionální příslušníci armády a osoby na mateřské dovolené, které před nástupem na mateřskou dovolenou pracovaly.

Ve všech tabulkách jsou v jednotlivých letech uváděny průměrné roční údaje.

Spolehlivost údajů zjištěných výběrovým šetřením klesá se snižující se velikostí vzorku. Roční průměry menší než 3 000 osob se považují za údaje s nízkou spolehlivostí a roční údaje menší než 500 osob nejsou publikovány vůbec, jejich relativní směrodatná odchylka je vyšší než 50 % (místo nich je v tabulkách tečka). Pro všechny údaje získané z výběrového šetření lze konstruovat 95% interval spolehlivosti, tedy interval, v němž s 95% pravděpodobností leží skutečná hodnota odhadovaného ukazatele. Velikost intervalu je ovlivněna jak četností zjišťované charakteristiky v rámci jednotlivých krajů, tak i velikostí výběrového souboru v rámci kraje.

Zdrojem údajů o **počtu zaměstnanců** (ve fyzických osobách) a **průměrných hrubých měsíčních mzdách v letech 2019 až 2021** (tab. 9-8., 9-9., 9-103. a 9-104.) jsou výsledky zpracování **ročních statistických výkazů**. Zahrnují všechny ekonomické subjekty, a to bez ohledu na počet zaměstnanců. Územní třídění dat do krajů je získáváno přímo od vykazujících jednotek a je provedeno podle místa skutečného pracoviště zaměstnanců, tzv. **pracovištní metodou**. Detailnější územní třídění, např. do okresů, však není možné. Odvětvové členění dat je **zpracováno podle Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)**, do odvětví jsou data tříděna podle převažující činnosti celého subjektu.

Informace o **počtech zaměstnanců a průměrných mzdách v roce 2022** (tab. 9-105.) jsou čerpány z výsledků zpracování **čtvrtletních statistických výkazů** a jsou publikovány **podle místa pracoviště**. Údaje jsou uváděny za všechny podniky, a to ve fyzických osobách i v přepočtu na **zaměstnance plně zaměstnané**, který zohledňuje délku pracovního úvazku. Údaje jsou předběžné.

Údaje o počtu zaměstnanců a průměrných hrubých měsíčních mzdách nezahrnují osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslance, senátory, uvolněné členy zastupitelstev všech stupňů), soudce, ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), učně, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Údaje o **mzdách podle pohlaví a klasifikace zaměstnání** (tab. 9-10., 9-106. a 9-107.) byly zjištěny ze **strukturální statistiky mezd**, která v současnosti vzniká jako sloučení výsledných databází výběrového šetření Informační systém o průměrném výdělku MPSV (ISPV), které pokrývá mzdovou sféru, a administrativního zdroje Informační systém o platu a služebním příjmu (ISP) Ministerstva financí, který plošně pokrývá platovou sféru.

Od roku 2011 výsledky výběrově pokrývají celou zaměstnaneckou populaci v ČR, neboť jsou nově zahrnuti dříve nesledovaní zaměstnanci z podniků s méně než 10 zaměstnanci a také zaměstnanci neziskových institucí a podnikatelů-fyzických osob.

Členění podle zaměstnání je zpracováno **podle mezinárodní standardní Klasifikace zaměstnání CZ-ISCO**, která byla zavedena s účinností od 1. 1. 2011.

Průměrná mzda vypočtená z dat strukturální mzdové statistiky však není a nemůže být shodná s průměrnou mzdou zjišťovanou z podnikového výkaznictví ČSÚ (tab. 9-8. a 9-9. nebo v tab. 9-103. až 9-105.), kde je celkový objem mzdových prostředků poměřován evidenčním počtem zaměstnanců podniku, v němž jsou však zahrnuti i zaměstnanci nemocní nebo s neplacenou nepřítomností kratší než 4 týdny. Další rozdíl mezi mzdovou úrovní ve srovnání s jinými statistickými zdroji mohou plynout (kromě vlivu neplacených absencí a odlišného základního souboru šetření) z faktu, že do výsledků strukturální statistiky se nezahrnují zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hodin.

Medián mezd představuje hodnotu mzdy zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení. To znamená, že polovina mezd je nižší a druhá polovina je vyšší než medián.

Údaje o počtu **uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce**, jejich struktuře a počtu pracovních míst v evidenci úřadu práce jsou převzaty z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí.

Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce jsou fyzické osoby, které osobně požádají o zprostředkování vhodného zaměstnání krajskou pobočku úřadu práce, v jejímž obvodu mají bydliště, a při splnění zákonem stanovených podmínek jsou krajskou pobočkou úřadu práce zařazeny do evidence uchazečů o zaměstnání.

Dosažitelní uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce jsou evidovaní uchazeči (vč. občanů EU a EHP), kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa a nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání.

Částečně nezaměstnaní jsou evidovaní uchazeči o zaměstnání, mající tzv. přívdělek (činnost na základě pracovního nebo služebního poměru nebo na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, pokud měsíční výdělek nebo odměna připadající na jeden měsíc nepřesáhne polovinu minimální mzdy).

Podíl nezaměstnaných osob vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku.

Od 1. 1. 2012 platí novela zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, která v § 35 ruší dosavadní povinnost zaměstnavatelů nahlašovat **volná pracovní místa**. Zaměstnavatel **může** oznámit krajské pobočce Úřadu práce volná pracovní místa a jejich charakteristiku (§ 37). Pracovními místy v evidenci úřadu práce se rozumí nově vytvořená nebo uvolněná pracovní místa, na která zaměstnavatel zamýšlí získat zaměstnance nebo je hodlá obsadit dočasně přidělenými zaměstnanci **agentury práce** (§ 35).

Údaje o **zaměstnaných cizincích** vycházejí ze dvou oddělených evidencí:

- **Ministerstva práce a sociálních věcí, resp. Správy služeb zaměstnanosti**, která shromažďuje údaje vycházející z evidencí úřadů práce:
 - počet platných povolení k zaměstnání cizinců ze třetích zemí (tj. občanů zemí mimo EU)
 - počet informací o nástupu občanů EU/EHP a Švýcarska k výkonu práce (tito občané a jejich rodinní příslušníci nepotřebují povolení k zaměstnání, ale jejich zaměstnavatel je povinen nejpozději v den jejich nástupu k výkonu práce písemně informovat příslušný úřad práce)
 - počet vydaných zaměstnaneckých karet (vydávají se pouze občanům zemí mimo EU; mají charakter povolení k pobytu i k výkonu zaměstnání)
 - počet vydaných modrých karet (povolení k pobytu a zaměstnání vysoce kvalifikovaných cizinců ze zemí mimo EU na území ČR)
 - počet informací o nástupu k výkonu práce cizinců z třetích zemí, kteří nepotřebují pro vstup na trh práce v ČR povolení k zaměstnání, ale mají informační povinnost (kategorie těchto cizinců jsou taxativně vymezeny v zákoně o zaměstnanosti; jde mj. o cizince s trvalým pobytem nebo cizince, jimž byl udělen azyl nebo doplňková ochrana)
- **Ministerstva průmyslu a obchodu**, které shromažďuje data o cizincích s platným živnostenským oprávněním (mohou na území ČR podnikat, pokud splní podmínky dané zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání).

Údaje o počtu bydlících a zaměstnaných cizinců nelze přímo srovnávat. V některých případech (v některých státních občanstvích) může být počet zaměstnaných cizinců vyšší než počet cizinců bydlících, tj. evidovaných cizineckou policií. Jde zejména o počty cizinců-občanů EU, kteří se nepřihlásí k přechodnému pobytu v ČR (zákon sice definuje povinnost těchto občanů se k pobytu přihlašovat, ale nestanoví žádné sankce, pokud tak cizinec-občan EU neučiní), ale jsou evidováni úřady práce jako zaměstnanci.

10. EKONOMICKÉ SUBJEKTY

Údaje v této kapitole jsou sestaveny z dat vedených v **Registru ekonomických subjektů** (dále jen RES). RES je veřejným seznamem, který vytváří a spravuje ČSÚ na základě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě ve znění pozdějších předpisů. Registr se využívá především pro přípravu a realizaci statistických zjišťování. Je průběžně aktualizován daty ze statistických zjišťování a údaji z obchodního rejstříku, živnostenských úřadů a z dalších administrativních zdrojů. Po spuštění základních registrů veřejné správy od 1. 7. 2012 se hlavním zdrojem pro jeho aktualizaci stal **Registr osob** (ROS).

V RES jsou evidovány **právnícké osoby** včetně organizačních složek státu a **fyzické osoby**, které mají postavení podnikatele. **Fyzické osoby** zahrnují soukromé podnikatele podnikající dle živnostenského zákona, zemědělské podnikatele – fyzické osoby, fyzické osoby provozující jinou podnikatelskou činnost podle zvláštních předpisů a od roku 2014 zahraniční fyzické osoby a odštěpné závody zahraničních fyzických osob. V tabulkách jsou do zahraničních fyzických osob započteny rovněž odštěpné závody zahraničních fyzických osob. **Obchodní společnosti** zahrnují veřejné obchodní společnosti, společnosti s ručením omezeným, komanditní společnosti, akciové společnosti a od roku 2010 i evropské společnosti a evropská hospodářská zájmová sdružení. **Družstva** zahrnují i evropské družstevní společnosti. Do **nadací a nadačních fondů** jsou započteny rovněž organizační složky zahraničních nadačních fondů a organizační složky zahraničních nadací. Spolky a pobočné spolky zahrnují i zahraniční pobočné spolky.

V souvislosti s novelou živnostenského zákona, podle níž se činnost samostatných likvidátorů pojistných událostí stala novou vázanou živností, došlo začátkem roku 2019 k ukončení činnosti pojišťovacích zprostředkovatelů vedených dle zákona č. 38/2004 Sb. pod právní formou fyzická osoba podnikající dle jiných zákonů než živnostenského a zákona o zemědělství. Ti, kteří hodlali v činnosti pokračovat a ohlásili vázanou živnost, byli zahrnuti mezi fyzické osoby podnikající dle živnostenského zákona.

Do **území** jsou ekonomické subjekty zařazeny dle svého sídla, nikoliv podle místa vykonávané činnosti. Členění RES podle **převažující činnosti** odpovídá sekcím **Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)**. Zařazení subjektů do **institucionálních sektorů** vychází z **Klasifikace institucionálních sektorů a subsektorů** (dle ESA 2010). Jednotlivé sektory (subsektory) zahrnují subjekty, které mají podobné základní činnosti, funkce a ekonomické chování a patří ke stejnému typu výrobce. Sektor **domácností** zahrnuje jednotlivce nebo skupiny jednotlivců jako konečné spotřebitele a drobné podnikatele produkující tržní výrobky a služby (řemeslníky, zemědělské podnikatele – fyzické osoby, soukromé lékaře, advokáty, daňové poradce apod.), společenství vlastníků jednotek a od roku 2014 i zahraniční fyzické osoby (dříve zahrnuty mezi soukromé podniky pod zahraniční kontrolou).

Za **subjekt se zjištěnou aktivitou** je považován ten, který je plátcem daně z příjmů, daně z přidané hodnoty nebo platí pojistné na sociální zabezpečení za zaměstnance či jako osoba samostatně výdělečně činná.

11. ZEMĚDĚLSTVÍ

Do odvětví zemědělství jsou zařazeny podnikatelské subjekty zemědělské prvovýroby, jejichž činností je rostlinná a živočišná výroba a služby pro zemědělství (oddíl 01 Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE; s výjimkou údajů za myslivost, skupina 01.7 CZ-NACE, které jsou vzhledem k užší návaznosti na lesní hospodářství uvedeny pod statistikou Lesnictví).

Základní evidenční jednotkou zemědělské statistiky je zpravidla subjekt, který je součástí statistického **Zemědělského registru**, splňující alespoň jednu z **prahových hodnot** (např. výměra 1 ha obhospodařované zemědělské půdy nebo chov od 1 ks skotu atd.). Údaje jsou zjišťovány převážně výběrovým způsobem a zjištěné **výsledky jsou dopočítávány na celý zemědělský sektor** (nezahrnují domácnosti mimo zemědělský sektor).

Produkce zemědělského odvětví regionu představuje sumu zemědělských výrobků a zemědělských služeb vyprodukovaných zemědělskými subjekty regionu a vedlejší neoddelitelné činnosti. Základním metodologickým nástrojem pro její měření je tzv. regionální zemědělský účet.

Obhospodařovaná zemědělská půda je pravidelně obhospodařovaná půda využívaná pro pěstování zemědělských plodin. Zahrnuje ornou půdu včetně úhoru, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty a ostatní trvalé kultury. Úhor je orná půda ležící ladem, která není v průběhu sledovaného roku využita k produkci zemědělských plodin.

Osevní plochy zahrnují plochy zemědělské půdy oseté nebo osázené na jaře daného roku, plochy ozimů oseté na podzim předchozího roku a plochy víceletých plodin pěstovaných na orné půdě oseté v předešlých letech. Jsou (stejně jako výměra obhospodařované zemědělské půdy) zjišťované šetřením k 31. květnu.

Sklizeň představuje celkovou produkci zemědělských plodin ve standardní vlhkosti a čistotě. Sklizeň píce je od roku 2017 uvedena ve stanovené vlhkosti, která je u jetele červeného 15 %, vojtěšky 15 % a kukuřice na zeleno a siláž 65 %. Celková sklizeň píce na orné půdě je uvedena ve vlhkosti 15 %. **Hektarový výnos** je podíl sklizně a sklizňové plochy. **Sklizňová plocha** se s výjimkou kukuřice na zrno, kukuřice na zeleno a siláž, trvalých travních porostů a od roku 2018 zeleniny rovná osevní ploše. Počet stromů a keřů zahrnuje ovocné stromy a keře všech věkových kategorií určené pro produkci ovoce.

Počty **hospodářských zvířat** jsou publikovány podle stavu k 1. dubnu. **Krávy a prasnice** jsou plemence alespoň jednou otelené, resp. oprasené. Do **drůbeže** se započítávají slepice a kohouti, husy a houseři, kachny a kačeři, krůty a krocani (včetně mláďat).

Výroba jatečných zvířat (skot, prasata) a **jatečné drůbeže** je množství hospodářských zvířat (v živé hmotnosti), která byla uvedena na trh za účelem porážky. Zahrnuje také zvířata, která byla poražena na vlastních jatkách nebo na cizích jatkách ve mzdě, příp. poražena mimo jatka. **Výroba mléka** je množství mléka nadojeného a vysátého sajícími telaty dojených krav; nezahrnuje mléko vysáté telaty masných krav. **Snáška konzumních vajec** se zjišťuje za nosnice, což jsou slepice, které dosáhly snáškové zralosti a jsou chovány pro produkci vajec nezamýšlených k vylíhnutí.

Výroba masa (bez drůbežího) představuje jatečnou hmotnost zvířat (bez ohledu na to, zda jsou tuzemského původu nebo byla dovezena ze zahraničí) poražených na registrovaných jatkách. Zahrnuje maso (i z nutných porážek), které bylo uznáno za vhodné pro lidskou spotřebu. **Jatečná hmotnost** je hmotnost jatečně upravených těl dle definice stanovené v nařízeních Rady EU. Telecí maso je maso skotu poraženého ve věku do osmi měsíců, jehněčí maso je maso ovcí poražených ve věku do jednoho roku. **Živá hmotnost** je hmotnost jatečných zvířat před porážkou. Do průměrné živé hmotnosti jatečných prasat nejsou zahrnuty prasnice a kanci.

Spotřeba hnojiv je uvedena za jednotky ve výběrovém souboru (bez dopočtu na celý zemědělský sektor, tedy mimo drobné zemědělce) na 1 ha jimi vykázané obhospodařované zemědělské půdy. Hospodářský rok je období od 1. července předchozího roku do 30. června běžného roku.

12. LESNICTVÍ

Do **lesnictví** se zařazují subjekty, jejichž činnost spočívá v zalesňování a obnově lesa, pěstování lesa, těžbě dřeva a ostatní lesnické činnosti. Roční výkaz ČSÚ předkládají ekonomické subjekty s převažující činností lesnictví a těžba dřeva (oddíl 02 Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE) s počtem zaměstnanců 20 a více osob a dále ekonomické subjekty hospodařící na lesních pozemcích s rozlohou 200 a více ha.

Zalesňováním se rozumí zalesnění a obnova lesa provedená uměle – sítí a sadbou (tj. výsev a výsadba lesa bez plochy přirozené obnovy lesa). Patří sem kromě ploch poprvé i opakovaně zalesněných také obnova pod porostem a vylepšování

lesních kultur a doplňování náletů, přepočtené na plochu plného zalesnění. Do **těžby dřeva** se započítává vytěžené dřevo (bez kůry) – hmota hroubí a část nehroubí (nezahrnují se těžební zbytky) bez ohledu na to, ze kterých pěstebních nebo těžebních zásahů byla získána, vč. těžby nahodilé a těžby v tzv. samovýrobě. **Nahodilá těžba** zahrnuje údaje za nahodilé těžby a kalamity všeho druhu. Do celkového rozsahu se zahrnují též souše, polomy, vývraty, veškerá lapáková hmota položená za účelem zachycení kůrovců a jedinci, ve kterých zimuje škodlivý hmyz (kůrovci apod.). Započítává se zpracovaná hmota v daném roce.

Prořezávky jsou výchovné zásahy v mladých porostech, jejichž účelem je zejména snížení hustoty porostu a úprava zdravotního i jakostního stavu porostu. **Probírky** jsou výchovné zásahy v předmytních porostech, které slouží k usměrnění vlastností porostu po stránce produkční, zajištění odolnosti a stability porostu. Probírka se uskutečňuje odstraněním porostní složky hospodářsky nevhodné a nežádoucí ve prospěch porostní složky nadějně.

Kapitola rovněž obsahuje údaje o **mysliveckém hospodaření** – jarní kmenové stavy zvěře a lov zvěře. Publikována jsou data za zpravodajské jednotky spadající pod rezortní statistické zjišťování Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí, včetně dat za honitby uznané na pozemcích určených pro obranu státu.

13. PRŮMYSL

Údaje jsou publikovány za podnikatelské subjekty s převažující průmyslovou činností (sekce CZ-NACE B, C, D = Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl a Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu) **se 100 a více zaměstnanci** a zjišťovány podnikovou metodou, tedy za podniky **se sídlem na příslušném území**, včetně jejich závodů a provozoven v jiných krajích. V kategorii subjektů se 100 a více zaměstnanci je zjišťování úplné.

Tržby z prodeje výrobků a služeb průmyslové povahy jsou uvedeny v běžných základních cenách, které fakturuje výrobce kupujícímu. Zařazeny jsou pouze tržby za výrobky a služby z CZ-CPA 05 až 39, jedná se tedy o tržby očištěné od neprůmyslových činností podniku. Mezi služby průmyslové povahy patří rovněž obchod, přenos, distribuce a rozvod energií. Tržbou za tuto službu je rozdíl mezi hodnotou nakoupené a prodané (předané) energie. Tržby (příjmy) zahrnují prodej vlastní hmotné a nehmotné produkce, oceněné v běžných cenách. Součástí těchto tržeb není DPH, spotřební daň ani clo.

Průměrný evidenční počet zaměstnanců (ve fyzických osobách) zahrnuje všechny stálé, sezónní a dočasné zaměstnance, kteří jsou v pracovním poměru k zaměstnavateli a za svou práci dostávají od zaměstnavatele mzdu. Počítá se jako součet počtu fyzických osob v jednotlivých dnech sledovaného měsíce (včetně dnů pracovního klidu a pracovního volna), který se dělí počtem všech kalendářních dnů měsíce.

Průměrná hrubá měsíční mzda jednoho zaměstnance vyjadřuje všechny pracovní příjmy (základní mzdy, osobní příplatky a ohodnocení, prémie a odměny, podíly na výsledcích hospodaření a náhrady mzdy), které byly zúčtovány zaměstnancům v evidenčním počtu podle příslušných platových a mzdových předpisů. Nezahrnují se náhrady mzdy nebo platu za dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény placené zaměstnavatelem.

Srovnání dat v meziročním vývoji může být ovlivněno skutečností, že se jedná o soubory subjektů, které splňují stanovená kritéria (převažující činnost, sídlo v kraji, hranice počtu zaměstnanců) vždy v příslušném roce. Nejsou prováděny přepočty na srovnatelnou organizační strukturu.

14. ENERGETIKA

Informace z oblasti energetiky o provozu elektrizační a plynárenské soustavy pravidelně zveřejňuje **Energetický regulační úřad** (www.eru.cz). Základní údaje jsou publikovány v Roční zprávě o provozu elektrizační soustavy ČR a v Roční zprávě o provozu plynárenské soustavy ČR, které Energetický regulační úřad vydává na základě §17, odst. 7, písm. m) **zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů** (energetický zákon) v platném znění. Data o elektroenergetice jsou získávána přímo od výrobců elektřiny, provozovatelů distribučních soustav a přenosové soustavy a operátora trhu, data o obnovitelných zdrojích od OTE, a.s. Údaje o plynu zpracovává Energetický regulační úřad od výrobců plynu, provozovatelů distribučních soustav, přepravní soustavy a zásobníků plynu. Veškerá data vycházejí z podkladů od licencovaných subjektů.

Instalovaný výkon elektrárenských soustrojí je součtem jmenovitých výkonů jednotlivých energetických soustrojí (bloků) k poslednímu dni sledovaného období. Jedná se o nejvyšší teoretický činný výkon soustrojí.

Výroba elektřiny brutto představuje celkovou výrobu elektřiny na svorkách generátorů. **Výroba elektřiny netto** je vyjádřena rozdílem mezi celkovou výrobou elektřiny brutto a vlastní spotřebou na výrobu elektřiny včetně ztrát.

Výroba elektřiny brutto z **obnovitelných zdrojů** zahrnuje výrobu elektřiny z vodních elektráren, větrných a fotovoltaických elektráren, z bioplynu (včetně kalových a skládkových plynů), z biomasy a z biologicky rozložitelného komunálního odpadu.

Spotřebu elektrické energie zveřejňuje Energetický regulační úřad od roku 2014 v **hodnotě netto**, která představuje spotřebu elektřiny v odběrných místech provozovatelů regionálních distribučních soustav a spotřebu subjektů přímo napojených na danou výrobu. V předchozích letech zveřejňoval spotřebu elektřiny pouze v **hodnotě brutto** (součet spotřeby elektřiny netto, vlastní spotřeby na výrobu elektřiny, spotřeby na přečerpávání v přečerpávacích vodních elektrárnách a ztrát v sítích).

Spotřeba zemního plynu v členění podle krajů představuje objem plynu dodaného koncovým zákazníkům. Nezahrnuje vlastní spotřebu zemního plynu při distribuci, ztráty, změnu akumulace v distribučních soustavách, vlastní spotřebu výrobců plynu při jeho těžbě a plyn určený pro pohon kompresních stanic v přepravní soustavě.

Počet plnicích stanic CNG a spotřeba stlačeného zemního plynu jsou samostatně sledovány od roku 2017. V předchozích letech byly údaje zahrnuty v ostatních kategoriích odběru.

15. STAVEBNICTVÍ, BYTOVÁ VÝSTAVBA

Stavební podnik je podnikatelský subjekt s převažující stavební činností (odpovídá zařazení do oddílu 41, 42 a 43 klasifikace CZ-NACE).

Stavební práce jsou zejména práce na výstavbě, přestavbě, rozšíření, obnově, opravách a údržbě stálých i dočasných budov a staveb. Zahrnují i montážní práce stavebních konstrukcí a hodnotu zabudovaného materiálu a konstrukcí. Hodnota stavebních prací je uváděna bez daně z přidané hodnoty. **Základní stavební výroba** představuje objem stavebních prací, které jednotka provedla pracovníky zahrnutými do jejího evidenčního stavu včetně produktivní práce učňů a objemu stavebních prací na vlastním hmotném investičním majetku. **Stavební práce „S“ (podle dodavatelských smluv)** vyjadřují celkovou hodnotu vlastních výkonů ze stavební činnosti vykazující jednotky (včetně zabudovaných materiálů) provedenou na základě smlouvy o dodávce pro konečného uživatele (stavebníka) včetně hodnoty eventuálních poddodávek stavebních prací přijatých od jiných dodavatelských organizací pro splnění dané smlouvy o dodávce pro konečného uživatele. **Veřejný zadavatel** (zadavatel veřejné zakázky) je právnická osoba, která v souladu s platnými předpisy o finančním hospodaření používá plně nebo zčásti veřejných prostředků k financování veřejných zakázek.

Stavebním povolením se rozumí celkový počet stavebních povolení (včetně společných), stavebních ohlášení, staveb povolených na podkladě veřejnoprávní smlouvy a staveb ve zkráceném stavebním řízení autorizovaným inspektorem, které byly podle stavebního zákona vydány a evidovány příslušným stavebním úřadem. **Orientační hodnota staveb** zahrnuje celkové náklady včetně technologie (v běžných cenách) vynaložené na přípravu, realizaci a uvedení stavby do provozu.

Bytová výstavba zahrnuje výstavbu nových bytů na příslušném území všemi formami výstavby. **Bytem** se rozumí místnost nebo soubor místností, které jsou podle rozhodnutí stavebního úřadu určeny k bydlení a mohou tomuto účelu sloužit jako samostatné bytové jednotky. **Byty zahájené** jsou byty v těch domech, jejichž výstavba byla ve sledovaném období povolena, a to bez ohledu na to, zda tyto byty byly ve sledovaném období dokončeny či nikoliv. **Byty dokončené** jsou byty v nových budovách, kterým bylo přiděleno číslo popisné/evidenční nebo nově dokončené byty ve stávajících budovách.

Obytnou plochou bytu se rozumí podlahová plocha obytných místností. Do ní se nezapočítává podlahová plocha ani vedlejších místností (např. předsíň) ani příslušenství (např. záchod, koupelna) bytu. **Užitnou plochou bytu** se rozumí plocha všech obytných a vedlejších místností vč. příslušenství bytu. Nezapočítává se plocha nebytových prostor. **Energetická náročnost budovy** se sleduje pouze u nových budov.

16. CESTOVNÍ RUCH

Do statistiky cestovního ruchu jsou zahrnuty údaje o kapacitě a výkonech hromadných ubytovacích zařízení sloužících cestovnímu ruchu a také údaje z výběrového šetření v domácnostech o cestovních zvyklostech rezidentů. Kromě údajů podle krajů a okresů jsou publikována data za vybrané turistické oblasti DMO (DMO = Organizace destinačního managementu, která zajišťuje koordinaci, kooperaci a komunikaci poskytovatelů služeb cestovního ruchu na daném území za účelem efektivnějšího řízení cestovního ruchu).

Hromadná ubytovací zařízení jsou zařízení s minimálně pěti pokoji a zároveň deseti lůžky, která pravidelně (nebo nepravidelně) poskytují přechodné ubytování hostům (včetně dětí) za účelem dovolené, zájezdu, lázeňské péče, služební cesty, školení, kurzu, kongresu, symposia, pobytu dětí ve škole v přírodě, v letních a zimních táborech. Jsou členěna podle kategorie, určující druh ubytovacího zařízení a třídy, která stanovuje požadavky na vybavení, úroveň a rozsah služeb spojených s ubytováním. Mezi hromadná ubytovací zařízení patří hotely, penziony, turistické ubytovny, chatové osady, kempy a ostatní ubytovací zařízení.

Lůžka v ubytovacích zařízeních zahrnují pouze lůžka sloužící pro cestovní ruch (bez lůžek příležitostných). **Místa pro stany a karavany** udávají počet stanovišť pro umístění stanů, obytných přívěsů a karavanů. Do počtu pokojů, lůžek a míst pro stany a karavany se zahrnuje maximální kapacita každého hromadného ubytovacího zařízení v daném roce.

Uváděné údaje o návštěvnosti jsou souhrnem dat ze zpracovaných dotazníků s dopočtenou non-response. **Host** v ubytovacím zařízení je každá osoba (včetně dětí a kromě personálu a majitelů ubytovacího zařízení), která použila služeb ubytovacího zařízení k přechodnému ubytování. Mezi hosty se nezapočítávají osoby, které používají služeb ubytovacího zařízení pro přechodné ubytování za účelem zaměstnání či řádného studia. Doba pro přechodné ubytování, kdy lze hosta považovat za účastníka cestovního ruchu, nesmí být delší než 1 rok.

Za **rezidenta** se považuje osoba, která má trvalý (stálý) pobyt v České republice. Může to tedy být občan České republiky i cizí státní příslušník trvale žijící na území České republiky. **Nerezidentem** je pak osoba, která trvale žije v jiné zemi (včetně občanů České republiky trvale žijících v cizině).

Průměrná doba pobytu je o jeden den delší než průměrný počet přenocování. **Čisté využití lůžek** udává čistou obsazenost stálých lůžek a vypočítá se jako podíl počtu přenocování za sledované období a součinu průměrného počtu lůžek k dispozici s počtem provozních dnů. **Využití pokojů** udává čistou obsazenost pokojů a je podílem počtu

realizovaných pokojů (tj. počtu obsazených pokojů za jednotlivé dny sledovaného období) a součinu průměrného počtu pokojů k dispozici s počtem provozních dnů.

Za **konferenci** se považuje formální setkání většího počtu lidí určitého odborného zaměření, jehož předmětem jsou prezentace, přednášky, diskuse a konzultace. Může se jednat o sjezd vědeckých pracovníků, shromáždění diplomatických zástupců jednotlivých států apod.; typickým znakem je doprovodný program.

Na základě výsledků projektu Ministerstva pro místní rozvoj „Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu“ a následné aktualizace Registru hromadných ubytovacích zařízení ČSÚ došlo k revizi dat o kapacitách a návštěvnosti za roky 2012 a 2013, údaje z předchozích let nejsou srovnatelné.

Výběrové šetření cestovního ruchu (VŠCR) je zdrojem údajů o výjezdovém a domácím cestovním ruchu rezidentů České republiky. Šetření se provádí každý měsíc v náhodně vybraném vzorku domácností a dotazovány jsou osoby ve věku 15 a více let. Údaje o cestách soukromých (za účelem trávení volného času, rekreace, vylepšení zdraví, návštěvy příbuzných či známých) a o cestách služebních, které se uskutečnily v posledních třech měsících, jsou zjišťovány u všech členů domácnosti. Výsledky šetření jsou pomocí váhových koeficientů přepočteny na populaci ve věku 15 a více let a za tuto věkovou skupinu jsou také publikovány.

Delší cestou se rozumí soukromá cesta, při které osoba alespoň 4x za sebou přenocovala mimo své obvyklé prostředí. **Kratší cestou** je soukromá cesta (včetně víkendových pobytů), při které osoba alespoň 1x a nejvíce 3x nepřetržitě přenocovala mimo své obvyklé prostředí. **Služební cesta** je cesta služební/pracovního charakteru mimo obvyklé prostředí s nejméně jedním přenocováním (patří sem: kongresy, konference, veletrhy a výstavy, obchodní jednání, firemní mise apod.).

Souhrnné údaje o ekonomickém postavení odvětví cestovního ruchu poskytuje **satelitní účet cestovního ruchu**. Nejžádanějšími informacemi jsou **podíl cestovního ruchu na hrubé přidané hodnotě** a **počet zaměstnaných osob**, který udává roční průměr počtu všech fyzických osob, které pracují v odvětví cestovního ruchu v hlavním zaměstnání nebo které dočasně nepracují, ale mají tzv. formální pracovní poměr (vč. sebezaměstnaných osob).

Od roku 2020 jsou k dispozici data z on-line mezinárodních ubytovacích platform (Airbnb, Booking, Expedia, Tripadvisor). Prostřednictvím zprostředkovatelských portálů se získávají informace o digitální stopě ubytovaných ve formě inzerovaných výpisů nebo skutečných rezervací.

17. DOPRAVA

Údaje o **dopravě** jsou (s výjimkou místních komunikací) převzaty z externích zdrojů – Ministerstva dopravy a Ředitelství silnic a dálnic ČR.

Dálnice jsou pozemní komunikace určené pro rychlou dálkovou a mezistátní dopravu silničními motorovými vozidly a budované bez úrovnových křížení. Podle svého určení a dopravního významu se rozdělují na dálnice I. a II. třídy. **Silnice**, tj. veřejně přístupné pozemní komunikace určené k užití silničními a jinými vozidly a chodci, tvoří silniční síť. Podle svého určení a dopravního významu se člení na silnice I., II. a III. třídy (vč. úseků ve městech a obcích zařazených do silniční sítě).

Provozní délka **železničních tratí** je délka průběžných kolejí. Nezapočítávají se do ní ostatní dopravní a manipulační koleje. Celková **délka splavných vodních cest** pro pravidelnou dopravu zahrnuje od roku 2015 rovněž cesty na nádržích a jezerech třídy 0. a bez klasifikace sloužící převážně k dopravě osobními loděmi a sportovní plavbě.

Počty silničních vozidel jsou přebrány z Registru silničních vozidel aktualizovaného dle evidence úřadů obcí s rozšířenou působností (magistrátů). Evidována jsou motorová a přípojná vozidla, která měla k 31. 12. přidělenou registrační značku (resp. dříve přidělovanou státní poznávací značku).

Stabilní část kapitoly je doplněna o tabulky s údaji o **místních komunikacích**, které byly získány na základě výkazu ČSÚ, který vyplňovaly jednotlivé obce (včetně městských částí hl. m. Prahy). Data se vztahují k roku 2021 a jsou publikována bez dopočtů, tj. za více než 98 % obcí ČR, které výkaz předložily. Nevyšetřenými jsou výhradně menší města a obce s počtem obyvatel menším než 3 000 osob.

Místní komunikace se člení podle **funkčních tříd** na:

- o rychlostní komunikace (průtahy dálnic I. a II. třídy městy)
- o sběrné komunikace (komunikace navazující na silnice I., II. a III. třídy)
- o městské třídy, obslužné komunikace
- o nemotoristické komunikace (pěší zóny, obytné zóny a obytné ulice, cyklistické stezky, chodníky, průchody apod.)

18. INFORMAČNÍ SPOLEČNOST

Pojem **informační a komunikační technologie** (dále jen ICT) obecně zahrnuje technologie, jakými jsou mobilní telefony, počítače, internet a s nimi spojené systémy, aktivity a procesy, které se podílejí na zobrazení, zpracování, skladování a přenosu informací a dat elektronickou cestou.

Údaje o **internetové infrastruktuře** vychází z datových zdrojů Českého telekomunikačního úřadu a jsou vztaženy k 31. prosinci sledovaného roku.

Širokopásmový přístup k síti internet (*Broadband*) umožňuje rychlost stahování minimálně 2 Mbit/s. Za standard se v dnešní době považuje rychlé širokopásmové připojení (*Fast Broadband*) umožňující přenos dat v rozmezí 30–99,9 Mbit/s

a za ideální pak superrychlé širokopásmové připojení (*Ultra-Fast Broadband*) s rychlostí vyšší než 100 Mbit/s. Účastníkem této služby může být fyzická nebo právnická osoba, která má uzavřenou smlouvu s poskytovatelem služby. Určování množství účastníků této služby se měří počtem přístupových míst, na kterých je poskytována služba pro jednu z níže uvedených technologií používaných pro připojení k internetu. Údaje uvedené v tabulkách k internetové infrastruktuře se vztahují pouze ke službám poskytovaným na maloobchodní úrovni, jedná se tedy o služby poskytované koncovým uživatelům.

Širokopásmový přístup k síti internet pomocí technologie **DSL** (*Digital Subscriber Line*) umožňuje širokopásmové připojení prostřednictvím kovového vedení (telefonní linky). V současnosti jsou nejčastěji využívány typy ADSL (*Asymmetric Digital Subscriber Line*) a především VDSL (*Very High Bit Rate Digital Subscriber Line*). Od roku 2013 zahrnuje i přístupy s využitím technologie VDSL v kombinaci s optickým vedením typu FTTCab (*Fiber To The Cabinet*).

Širokopásmový přístup prostřednictvím **sítě kabelové televize** (CATV) je vyjádřen počtem **kabelových modemů**, prostřednictvím kterých je účastníkům poskytována služba širokopásmového přístupu k síti internet.

Širokopásmový přístup k síti internet pomocí **optických vláken** (FTTx) zahrnuje optické připojení typu FTTH (*Fiber To The Home*), kdy je optické vlákno vedeno až do bytu a optické připojení typu FTTB (*Fiber To The Building*), kdy je optické vlákno přivedeno jen k budově a přenos uvnitř budovy je zajišťován jiným způsobem (například rádiovou sítí nebo lokální sítí s pevným vedením).

Fixní bezdrátový přístup v pevném místě (*Fixed wireless access*) zahrnuje připojení k síti internet v licencovaných (včetně fixního LTE/5G) a nelicencovaných (včetně fixního WiFi) kmitočtových pásmech.

Údaje o **ICT v domácnostech a jejich využívání jednotlivci** vycházejí z Výběrového šetření o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci, které se provádí v rámci Integrovaných šetření v domácnostech (IŠD). Šetření je prováděno formou osobního interview s využitím osobního počítače, a to na výběrovém vzorku cca 10 000 jednotlivců ve věku 16 let a více. Výsledky byly převáženy na celkovou populaci osob v krajích České republiky ve věku 16 a více let. V údajích za domácnosti je zjišťován aktuální stav v období šetření (2. čtvrtletí sledovaného roku), údaje za jednotlivce jsou za poslední 3 měsíce v období šetření, kromě ukazatele o nakupování, který je sledován s referenčním obdobím 12 měsíců před dotazováním. Z důvodu vyšší reprezentativnosti jsou údaje v krajském členění publikovány jako tříleté klouzavé průměry.

Domácnosti s počítačem/internetem zahrnují všechny domácnosti, jež v době šetření uvedly, že alespoň jeden člen jejich domácnosti měl doma přístup k počítači/internetu.

Domácnosti s WiFi routerem jsou domácnosti, které v době šetření uvedly, že si v domácnosti rozvádějí internet pomocí WiFi routeru. WiFi router je zařízení, díky němuž se mohou osoby v dané domácnosti připojit k internetu z více zařízení najednou a také z kteréhokoliv místa, které je v dosahu WiFi sítě.

Osoby používající internet jsou jednotlivci, kteří použili internet alespoň jednou v posledních třech měsících, a to kdekoli (např. doma, v práci, ve škole) pro jakýkoliv účel (soukromý i pracovní) z jakéhokoliv zařízení (např. z mobilního telefonu, počítače, chytré TV).

Osoby používající internet na mobilním telefonu jsou jednotlivci, kteří uvedli, že alespoň jednou v posledních třech měsících použili mobilní telefon pro přístup k internetu. Nezáleží přitom, zda se jednalo o použití telefonu soukromého či služebního a nezáleží ani na druhu připojení, který byl k přístupu na internet použit (mobilní síť, WiFi).

Osoby používající na internetu sociální sítě jsou jednotlivci, kteří se alespoň jednou v posledních třech měsících přihlásili ke svému uživatelskému profilu na těchto sítích a využívali dostupné služby jako je např. prohlížení příspěvků ostatních uživatelů, komunikace s ostatními uživateli nebo sdílení vlastních příspěvků.

Osoby nakupující na internetu jsou jednotlivci, kteří v posledních 12 měsících zakoupili nebo objednali jakékoliv zboží či služby na webových stránkách nebo přes aplikace. Jedná se o nákup pro soukromé účely. Nejedná se o nákup pro zaměstnavatele, školu či jiné organizace. Zboží či služby nemusely být placeny přes internet, mohly být placeny i dobírkou či při osobním odběru.

Data o **počtech ICT odborníků** pocházejí z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS). Z důvodu zajištění vyšší spolehlivosti a eliminace výrazných meziročních výkyvů hodnot za tuto skupinu zaměstnanců jsou data uváděna jako tříleté klouzavé průměry (např. hodnota pro rok 2021 je spočítána jako průměr z hodnot roku 2020, 2021 a 2022). Odborníci v oblasti informačních technologií (**ICT odborníci**) se dělí do dvou hlavních skupin, a to na Manažery, inženýry a specialisty v ICT a Techniky, mechaniky a opraváře ICT. Základem pro toto členění je Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO), která je národní statistickou klasifikací vypracovanou na základě mezinárodního standardu ISCO-08 (*International Standard Classification of Occupations*), jehož tvůrcem je Mezinárodní organizace práce. Vymezení ICT odborníků je od roku 2011 provedeno na základě tříd, skupin a podskupin klasifikace CZ-ISCO, které vychází z doporučení Eurostatu a Mezinárodní organizace práce.

Data o **mzdách ICT odborníků** pocházejí ze strukturální mzdové statistiky zaměstnanců, která vzniká sloučením výsledných databází výběrového šetření Informační systém o průměrném výdělku Ministerstva práce a sociálních věcí, které pokrývá mzdovou sféru, a administrativního zdroje Informační systém o platu a služebním příjmu Ministerstva financí, který plošně pokrývá platovou sféru. Údaje o mzdách ICT odborníků v této publikaci jsou k dispozici pouze za užší vymezení ICT odborníků, které zahrnují dvě třídy Klasifikace zaměstnání (CZ ISCO) – třídu 25 Specialisté v oblasti informačních a komunikačních technologií (dále jen ICT specialisté) a třídu 35 Techniky v oblasti informačních a komunikačních technologií (dále jen ICT technici).

Údaje o **studentech a absolventech ICT oborů** byly získány z datových zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, konkrétně ze systému Sdružených informací matrik studentů (SIMS). Zdrojová databáze SIMS je trvale doplňována a aktualizována, včetně zpětných oprav; údaje publikované v této ročence odpovídají stavu zpracování ke dni 23. ledna 2023. Data o studentech vysokých škol se vztahují vždy k 31. prosinci příslušného roku, data o absolventech pak k celému školnímu roku. Studium informačních a komunikačních technologií je vymezeno na základě mezinárodního standardu ISCED-F 2013, třída 06. Počty studentů a absolventů jsou uvedeny ve fyzických osobách, tj. každý student je v konkrétním údaji zahrnut jen jednou, včetně studentů, kteří současně studují ve více studijních programech. Celkové počty studentů a absolventů tedy nemusí souhlasit se součtem studentů a absolventů jednotlivých typů studijních programů.

Údaje o **vybavenosti škol informačními technologiemi** pocházejí z datových zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které sbírá údaje o dostupné IT infrastruktuře v základních, středních a vyšších odborných školách. Data jsou vztažena k září příslušného roku.

Údaje o **vybavenosti a využívání informačních technologií ve zdravotnictví** České republiky, konkrétně v samostatných ordinacích lékaře, pocházejí ze šetření Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR.

Elektronické předepisování léků umožňuje lékaři vystavit recept na počítači, centrální úložiště pak receptu přidělí identifikační kód, který lékař sdělí pacientovi. Na jeho základě pak lékárník vyzvedne recept z úložiště.

Upozornění na lékové interakce slouží lékaři ke zjištění toho, zda nejsou určitému pacientovi předepisovány léky, které se navzájem ovlivňují.

Objednání a obdržení výsledků laboratorních vyšetření znamená, že lékař zašle elektronickou objednávku na laboratorní vyšetření z počítače v ordinaci a výsledky poté přijme formou zabezpečeného protokolu.

Online objednání se k lékaři na vyšetření/zárok prostřednictvím on-line formuláře, který je odeslán přímo z webových stránek dané ordinace nebo prostřednictvím systému elektronického objednávání, nezahrnuje objednání se prostřednictvím elektronické pošty.

Online konzultace je možnost zasílat dotazy týkající se zdraví přes webové stránky, na které lékař odpoví elektronickou poštou nebo odpověď zveřejní na webových stránkách ordinace.

19. VĚDA A VÝZKUM

Výzkum a vývoj (dále jen VaV) je systematická tvůrčí práce konaná za účelem rozšíření stávajícího poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti, získání nových znalostí nebo jejich využití v praxi, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků (OECD 2015, Frascati manuál). Základním pravidlem pro určení, zda se jedná o VaV činnost, je přítomnost prvku novosti, kreativity, nejistoty, systematickosti a reprodukovatelnosti.

Charakteristiky výzkumu a vývoje jsou sledovány prostřednictvím **Ročního výkazu o výzkumu a vývoji**, který obsahuje otázky o lidských a finančních zdrojích určených k VaV činnostem uskutečněným na území České republiky v jednotlivých sektorech a typech subjektů, kde se VaV provádí. **Zpravodajskými jednotkami** v oblasti statistického zjišťování o VaV jsou všechny právnické a fyzické osoby, které provádějí VaV na území České republiky jako svoji hlavní (CZ-NACE 72 – Výzkum a vývoj) nebo vedlejší ekonomickou činnost, a to bez ohledu na počet jejich zaměstnanců, sektor nebo činnost (CZ-NACE), ve které působí.

Sektor provádění výzkumu a vývoje je základní kategorií používanou ve statistice VaV, jež seskupuje všechny institucionální jednotky provádějící VaV na základě jejich hlavních funkcí, chování a cílů. Ukazatele VaV jsou standardně sledovány a publikovány, a to i na mezinárodní úrovni, ve čtyřech sektorech provádění VaV, které byly vymezeny na základě Číselníku institucionálních sektorů a subsektorů používaného v Národních účtech (Evropský systém účtů 2010) a definic uvedených ve Frascati manuálu.

Podnikatelský sektor (S. 11: Nefinanční podniky; S. 12: Finanční instituce; S. 141: Zaměstnavatelé a S. 142: Osoby samostatně výdělečně činné) zahrnuje všechny firmy, organizace a instituce, jejichž hlavní činností je tržní výroba zboží nebo služeb pro prodej široké veřejnosti za ekonomicky významnou cenu. Subjekty provádějící VaV v podnikatelském sektoru jsou dále členěny podle druhu pracoviště na základě vlastnictví do následujících tří kategorií: **veřejné podniky, národní (domácí) soukromé podniky a podniky pod zahraniční kontrolou**.

Vládní sektor (S. 13: Vládní instituce) zahrnuje orgány státní správy a samosprávy na všech úrovních s výjimkou veřejně řízeného vyššího odborného a vysokého školství (CZ-NACE 854). Tento sektor v ČR zahrnuje především jednotlivá **výzkumná pracoviště Akademie věd České republiky** a ostatní veřejné výzkumné instituce (právní forma 661), výzkumná rezortní pracoviště, která provádějí VaV jako svoji hlavní činnost (CZ-NACE 72). Mezi další druhy pracovišť VaV ve vládním sektoru provádějící VaV nejčastěji jako vedlejší činnost patří **kulturní zařízení** (CZ-NACE 91) jako jsou veřejné knihovny, archivy, muzea, **veřejná zdravotnická zařízení** (mimo fakultní nemocnice) s převážujícími příjmy pocházejícími ze zdravotního pojištění (CZ-NACE 86) a **ostatní pracoviště**.

Vysokoškolský sektor (CZ-NACE 854: Postsekundární vzdělávání) zahrnuje všechny veřejné i soukromé vysoké školy a všechny výzkumné ústavy, experimentální zařízení a kliniky pracující pod přímou kontrolou nebo řízené vysokými školami. Pracoviště VaV ve vysokoškolském sektoru v České republice tvoří především **jednotlivé fakulty 26 veřejných a 2 státních VŠ** a od roku 2005, v souladu s metodikou OECD, i **12 fakultních nemocnic**.

Soukromý neziskový sektor (S. 15: Neziskové instituce sloužící domácnostem) zahrnuje soukromé instituce, včetně soukromých osob a domácností, jejichž primárním cílem není tvorba zisku, ale poskytování netržních služeb

domácnostem. Jedná se např. o sdružení výzkumných organizací, spolky, svazy, společnosti, kluby, hnutí či nadace. Soukromý neziskový sektor je v rámci provádění VaV zanedbatelný.

Výzkumné a vývojové činnosti se sledují především ve vládním a vysokoškolském sektoru v šesti **hlavních skupinách vědních oblastí** definovaných podle mezinárodní Klasifikace oblastí výzkumu a vývoje (*Fields of Research and Development Classification*) a jsou založeny na převažující vědní oblasti sledovaných pracovišť VaV. Jedná se o vědy přírodní, technické, lékařské, zemědělské, sociální a humanitní.

Osoby pracující ve výzkumu a vývoji (dále jen **pracovníci ve VaV**) jsou osoby pracující na pracovištích VaV v jednotlivých zpravodajských jednotkách, které obstarávají přímé služby pro tato pracoviště. Pracovníci ve VaV se rozlišují podle **činnosti**, kterou provádějí do tří kategorií. **Výzkumní pracovníci** se zabývají koncepcí nebo tvorbou nových znalostí, výrobků, procesů, metod a systémů, nebo takové projekty řídí. **Techničtí a odborní pracovníci** (dále jen **techničtí pracovníci**) se účastní výzkumu a vývoje uskutečňováním vědeckých a technických úkolů, aplikováním konceptů a provozních metod. **Ostatní pracovníci** ve výzkumu a vývoji jsou manažeři, administrativní pracovníci, řemeslníci, sekretářky a úředníci, kteří se podílí na výzkumných a vývojových činnostech nebo jsou začleněni do takových prací.

Počet pracovníků ve VaV je obvykle **vyjádřen** (měřen) pomocí **dvou základních jednotek**:

- **Fyzické osoby (HC – HeadCount)**: tento ukazatel vypovídá o **evidenčním počtu osob, plně či částečně aktivních** ve VaV činnostech, zaměstnaných na základě hlavního nebo vedlejšího pracovního poměru **ke konci příslušného roku** v subjektech, kde se provádí VaV.

Poznámka: Především ve vysokoškolském a částečně i ve vládním sektoru má velké množství osob pracujících ve VaV, zvláště výzkumných pracovníků, pracovní úvazek **ve více subjektech zároveň**. Z tohoto důvodu je v těchto sektorech tento ukazatel nadhodnocený a nevypovídá tak o skutečném počtu osob pracujících ve VaV, ale spíše o počtu pracovních úvazků osob provádějících VaV ke konci sledovaného roku. Pro národní i mezinárodní srovnání se proto **doporučuje** používat níže uvedený ukazatel.

- **Přepočtené osoby (FTE – Full Time Equivalent)**: tento ukazatel vystihuje **skutečnou dobu** věnovanou VaV. Jeden FTE je roven jednomu roku práce na plný pracovní úvazek zaměstnance, který se plně věnuje VaV činnosti. Tento ukazatel je významný především u pracovníků ve VaV, jejichž pracovní náplň se skládá i z jiných činností než VaV (např. akademičtí pracovníci), neboť započítává pouze tu část jejich pracovní doby, po kterou se věnují VaV.

Výdaje na výzkum a vývoj zahrnují veškeré běžné (mzdové a ostatní neinvestiční) a kapitálové (investiční) výdaje vynaložené v průběhu sledovaného roku na VaV prováděný ve sledovaných subjektech na území daného státu, a to bez ohledu na zdroj nebo způsob jejich financování.

Poznámka: Do sledovaných (vnitřních) výdajů na VaV **nepatří** tzv. vnější (extramural) výdaje vynaložené na VaV provedené mimo sledovaný subjekt, sektor nebo stát. Do vnitřních výdajů na VaV tak nepatří výdaje vynaložené za nákup služeb VaV od jiného subjektu, prostředky převedené ostatním spoluřešitelům v rámci společného VaV projektu nebo dotace či příspěvky (finanční transfery) na prováděný VaV třetím subjektem.

Výše výdajů na VaV uskutečněných v jednotlivých sektorech provádění je sledována podle **hlavních zdrojů financování VaV činností**. **Podnikové zdroje** tvoří především vlastní zdroje sledovaných podniků určené na u nich prováděný VaV a zdroje mateřských podniků financujících VaV v jejich zahraničních afilacích v ČR. U vládního a vysokoškolského sektoru zahrnuje financování z podnikových zdrojů především příjmy z prodeje služeb VaV (zakázky na VaV) a příjmy z licenčních poplatků za nehmotné výsledky VaV. **Veřejné domácí zdroje**, které pocházejí ze státního rozpočtu nebo rozpočtů krajů, jsou určeny na VaV prováděný na území ČR. **Veřejné zahraniční zdroje** zahrnují především příjmy ze strukturálních fondů EU. Dále sem patří ostatní zdroje z rozpočtu EU a zdroje z mezinárodních organizací mimo EU (CERN, ILL, NATO, OSN, WHO, Norské fondy/EHP aj.). Kromě výše uvedených hlavních zdrojů se na financování VaV podílejí i **ostatní zdroje z ČR**, které tvoří především vlastní příjmy vysokých škol a soukromých neziskových institucí nepocházející ze státního rozpočtu, podnikatelského sektoru ani ze zahraničí. Tyto zdroje jsou v rámci celkových výdajů na VaV u nás zanedbatelné.

Statistika **státních rozpočtových výdajů na VaV** přináší podrobné informace o financování výzkumu a vývoje ze státního rozpočtu podle **socioekonomických cílů** na základě administrativních údajů převzatých z Informačního systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Částečně jsou údaje získávány přímo od jednotlivých poskytovatelů veřejné podpory VaV.

Státní rozpočtové výdaje na VaV zahrnují v případě ČR veškeré **finanční prostředky poskytnuté ze státního rozpočtu na podporu VaV**, včetně prostředků plynoucích na VaV do zahraničí. Veškeré údaje o celkové přímé podpoře VaV ze státního rozpočtu pro oblast výzkumu, vývoje a inovací vychází z údajů uvedených v závěrečném účtu státního rozpočtu ČR pro oblast VaV. Jedná se o výdaje, které byly ze státního rozpočtu v daném roce na VaV opravdu čerpány, nikoliv o částky schválené v zákoně o státním rozpočtu na daný rok. Kromě členění podle socioekonomických cílů jsou k dispozici i podrobné údaje podle formy financování (účelová vs. institucionální), hlavních poskytovatelů a příjemců této podpory.

Statistika daňové podpory VaV sleduje využívání daňových odpočtů k nepřímému financování VaV prováděného v podnicích. Tento druh nepřímé podpory VaV byl v Česku zaveden v roce 2005. ČSÚ publikuje podrobné údaje o daňové podpoře od referenčního roku 2007, a to na základě údajů z daňových přiznání právnických osob. Výše daňové podpory VaV je spočítána jako finanční objem uplatněných odečtených výdajů na VaV od základu daně z příjmu právnických osob vynásobený sazbou daně z příjmu platné v daném roce. Sledují se údaje o počtu soukromých podniků, které uplatnily daňový odpočet nákladů na výzkum a vývoj, výši daňového odpočtu a daňové úlevy, a to v třídění podle jejich vlastnictví, velikosti a odvětví.

Patentová statistika přináší informace o výsledcích a úspěšnosti výzkumné, vývojové a inovační činnosti ve vybraných oblastech techniky. Údaje v této kapitole byly zpracovány ČSÚ na základě datových zdrojů Úřadu průmyslového vlastnictví ČR (ÚPV ČR), který zajišťuje patentovou ochranu pro území České republiky. Patenty se udělují na vynálezy, které jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné. Tabulky obsahují pouze údaje o patentové aktivitě subjektů působících na území České republiky. ČSÚ zpracovává a publikuje od referenčního roku 1995 podrobná statistická data o patentové aktivitě tuzemských subjektů prostřednictvím údajů o podaných patentových přihláškách k ÚPV ČR, udělených patentech v daném roce a o platných patentech k 31. 12. pro území České republiky. Data o patentech jsou tříděna tzv. zlomkovou metodou a jsou k dispozici podle typu přihlašovatelů a v případě podniků i podle jejich velikosti, vlastnictví a odvětví.

Údaje o **studentech a absolventech přírodovědných a technických oborů** byly získány z datových zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, konkrétně ze systému Sdružených informací matrik studentů (SIMS). Zdrojová databáze SIMS je trvale doplňována a aktualizována, včetně zpětných oprav; údaje publikované v této ročence odpovídají stavu zpracování ke dni 23. ledna 2023. Data o studentech vysokých škol se vztahují vždy k 31. prosinci příslušného roku, data za absolventy pak k celému školnímu roku. **Studium přírodovědných a technických oborů** je vymezeno na základě mezinárodního standardu ISCED-F 2013, třída 05 a 07. Počty studentů a absolventů jsou uvedeny ve fyzických osobách, tj. každý student je v konkrétním údaji zahrnut pouze jednou, včetně studentů, kteří současně studují ve více studijních programech. Celkové počty studentů a absolventů tedy nemusí souhlasit se součtem studentů a absolventů jednotlivých typů studijních programů.

Vzdělávání na vysokých školách prezentované v této publikaci spadá do terciární úrovně vzdělání a zahrnuje bakalářský, navazující magisterský, magisterský a doktorský vzdělávací program. Vzdělávací programy navazující magisterský a magisterský jsou v tabulkách souhrnně uváděny jako magisterské programy.

Specialisté v oblasti vědy a techniky představují úzkou skupinu odborníků, kteří v rámci své pracovní činnosti provádějí výzkum, zdokonalují a vyvíjejí koncepty, teorie a provozní metody a využívají vědecké poznatky v oblasti fyziky, astronomie, meteorologie, chemie, geofyziky, geologie, biologie, ekologie, farmakologie, medicíny, matematiky, statistiky, architektury, strojírenství, designu a technologie. Specialisté v oblasti vědy a techniky jsou od roku 2011 vymezeni na základě Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO) zahrnující všechny skupiny **zaměstnání třídy 21 této klasifikace**, které jsou zdrojem jejich hlavních příjmů.

Data o **počtech specialistů v oblasti vědy a techniky** pocházejí z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS). Z důvodu zajištění vyšší spolehlivosti a eliminace výrazných meziročních výkyvů hodnot za tuto skupinu zaměstnanců jsou data v této tabulce uváděna jako tříleté klouzavé průměry (např. hodnota pro rok 2021 je spočítána jako průměr z hodnot roku 2020, 2021 a 2022).

Data o **mzdách specialistů v oblasti vědy a techniky** pocházejí ze strukturální mzdové statistiky zaměstnanců, která vzniká sloučením výsledných databází výběrového šetření **Informační systém o průměrném výděлку** Ministerstva práce a sociálních věcí, které pokrývá **mzdovou sféru**, a administrativního zdroje **Informační systém o platu a služebním příjmu** Ministerstva financí, který plošně pokrývá **platovou sféru**.

20. VZDĚLÁVÁNÍ

Údaje o **vzdělávání** jsou přebírány ze zdrojů rezortního pracoviště státní statistické služby Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Data o všech níže uvedených druzích škol, s výjimkou vysokých, zahrnují všechny školy zařazené v Rejstříku škol a školských zařízení bez ohledu na zřizovatele a jsou publikována za školní rok a vykazována podle stavu k 30. 9. sledovaného roku. Do krajů (okresů) jsou údaje členěny podle sídla ředitelství příslušné školy. Do celkových údajů jsou zahrnuta i data o školách pro děti/žáky/studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o děti/žáky/studenty se zdravotním postižením, popř. se zdravotním či sociálním znevýhodněním, kterým je nutno věnovat speciální péči. Mohou navštěvovat školy pro ně samostatně zřízené, případně mohou být individuálně integrováni do běžných tříd na běžných školách nebo zařazeni do speciálních tříd na běžných školách.

Děti/žáci/studenti mateřských až vyšších odborných škol jsou uváděni v počtech studií. Do nově přijatých do 1. ročníku jsou zahrnuti všichni žáci přijatí do 1. ročníku bez žáků, kteří opakují 1. ročník, a bez žáků, kteří ve studiu pokračují po jeho přerušení.

Učitelé (včetně ředitelů, jejich zástupců, výchovných poradců a učitelů odborného výcviku) jsou uváděni jako přepočtení na plně zaměstnané.

Mateřské školy poskytují předškolní vzdělávání, které se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let. Kromě nich je předškolní vzdělávání realizováno v přípravných třídách základních škol a v přípravném stupni základní školy speciální, obojí jsou zřizované při základních školách (tyto děti/žáci však nejsou zahrnuti do počtů dětí v mateřských školách ani žáků na základních školách).

Základní školy zajišťují základní vzdělávání, které je součástí povinné školní docházky. Tu nastupují děti ve věku šesti let, v případě dětí s odkladem nejpozději ve věku osmi let. Povinná školní docházka trvá obvykle devět let, pět let na 1. stupni a čtyři roky na 2. stupni základních škol. Vzdělávání v základní škole speciální má deset ročníků, kdy první stupeň je tvořen prvním až šestým ročníkem, druhý stupeň sedmým až desátým ročníkem. Žáci mohou základní školu opustit dříve a povinnou školní docházku dokončit v nižších ročnících víceletých gymnázií nebo v osmiletém oboru tanec na konzervatořích.

Střední školy jsou určeny k získání středního vzdělání. Toho lze dosáhnout na školách vyučujících v oborech gymnázií, tj. poskytující všeobecné vzdělávání s maturitní zkouškou, a v oborech odborného vzdělávání na středních školách, tj. poskytující (nižší) střední vzdělávání, střední odborné vzdělávání s výučním listem, včetně zkráceného, střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou, včetně zkráceného, a nástavbové studium. Odborné vzdělávání v rámci nástavbového studia je v tabulkách prezentováno samostatně.

Charakteristika jednotlivých **druhů vzdělávání** na středních školách:

- střední vzdělávání – (v denní formě) dvouleté studijní programy ukončené závěrečnou zkouškou
- střední vzdělávání s výučním listem – (v denní formě) dvouleté nebo tříleté učební obory, kdy absolvent získává výuční list
- střední vzdělávání s maturitní zkouškou – maturitní obory, ve kterých absolvent získává maturitní vysvědčení; může být realizováno ve dvou variantách:
 - všeobecné – má neprofesní charakter vzdělávání a je určeno především pro přípravu na další studium; jedná se zpravidla o obory gymnázií, které mají dvojí podobu – čtyřletou, do které odcházejí absolventi základních škol po úspěšném dokončení 9. ročníku, a víceletou (osmiletou a šestiletou) pro žáky z nižších ročníků základních škol (z 5., resp. 7. ročníků)
 - odborné – má profesní charakter vzdělávání, v délce čtyř let
- nástavbové studium – v denní formě dvouleté, zakončené maturitní zkouškou a určené pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v délce tří let denní formy vzdělávání v oboru přibuzném tomu, v jakém chtějí složit maturitní zkoušku
- zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem – v denní formě jednoleté až dvouleté, určené pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední vzdělání s výučním listem v jiném oboru vzdělání
- zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou – v denní formě jednoleté až dvouleté, určené pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru vzdělání

Dalším druhem škol jsou **konzervatoře**, na kterých žáci mohou dosáhnout středního vzdělání s maturitní zkouškou, a to nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého vzdělávacího programu (určeného pro absolventy základních škol), nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu v oboru tanec (v prvních čtyřech ročnících žáci přijati po 5. ročníku základních škol plní povinnou školní docházku). Závěrečným vykonáním absolutoria žák získává vyšší odborné vzdělání na konzervatoři.

Vyšší odborné školy nabízejí vzdělávání ve tří až tříapůlletých oborech (v případě dálkové formy až čtyřletých) absolventům středního vzdělání s maturitní zkouškou. Vzdělávání je zakončeno absolutoriem.

Všechny druhy středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání mohou probíhat jak v denní formě vzdělávání, tak v ostatních formách vzdělávání (večerní, dálkové, distanční a kombinované). Skupiny oborů vzdělání jsou uvedeny podle Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV).

Soustavu **vysokých škol** tvoří veřejné, soukromé a státní vysoké školy. Informace o veřejných a soukromých vysokých školách jsou čerpány ze systému SIMS (Sdružené informace matrik studentů). Počty škol a studentů jsou vykazovány podle stavu k 31. 12. a počty absolventů za celý kalendářní rok. Centrální databáze je trvale doplňována a aktualizována; údaje v této ročence jsou podle stavu zpracování ke dni 23. 1. 2023. Dvě státní vysoké školy zřízené Ministerstvem obrany (Univerzita obrany) a Ministerstvem vnitra (Policejní akademie České republiky v Praze) nemají povinnost předávat informace o svých studentech do centrální databáze SIMS, a proto nejsou v tabulkách zařazeny.

Studenti a absolventi vysokých škol veřejných a soukromých jsou zveřejněni ve fyzických osobách, tj. každý je uveden jen jednou, včetně těch, kteří současně studují na více vysokých školách či fakultách. Celkový počet studentů a absolventů vysokých škol proto nemusí vždy souhlasit se součty za jednotlivé vysoké školy, případně jednotlivé formy studia či typy studijních programů.

Vysoké školy nabízejí možnosti studia v bakalářských, magisterských, navazujících magisterských a doktorských studijních programech. Studium může mít jak formu prezenčního studia, tak formu studia distančního nebo kombinovaného. Obory vzdělání jsou uvedeny podle Klasifikace oborů vzdělání (CZ-ISCED-F 2013).

Údaje o **mzdách učitelů v regionálním školství** pocházejí ze speciálního zpracování dat ze strukturální mzdové statistiky zaměstnanců. Strukturální mzdová statistika v současnosti vzniká jako sloučení výsledných databází výběrového šetření Informační systém o průměrném výděлку MPSV (ISPV), které pokrývá mzdovou sféru, a administrativního zdroje Informační systém o platu a služebním příjmu (ISP) Ministerstva financí, jež plošně pokrývá platovou sféru.

Kategorie **učitelé v regionálním školství** zahrnuje učitele v mateřských, na základních, středních školách, konzervatořích, vyšších odborných školách a učitele pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Mezi učitele nejsou zahrnuti ředitelé škol. Vymezení je dáno mezinárodně užívanou klasifikací ISCO-08, resp. její národní mutací CZ-ISCO a pokrývá zaměstnání s následujícími kódy: 23107 + 232 (bez 23204) + 233 + 234 + 23521 až 23524.

Medián mezd ukazuje hodnotu mzdy učitele uprostřed mzdového rozdělení a vypovídá tak mnohem lépe o skutečné mzdové úrovni v konkrétní kategorii.

21. ZDRAVÍ

Údaje o zdravotním stavu obyvatelstva, o činnosti poskytovatelů zdravotních služeb a o vrozených vadách jsou čerpány z Národního zdravotnického informačního systému (dále jen NZIS). NZIS je definován v zákoně o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. NZIS je určený k vedení národních zdravotních registrů a zpracování údajů v nich vedených. Na základě pověření Ministerstva zdravotnictví spravuje NZIS Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR).

Český statistický úřad ve spolupráci s Českou správou sociálního zabezpečení (ČSSZ) zajišťuje údaje o nově hlášených případech pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz (PN).

Informace o výdajích na zdravotní péči podle systému zdravotnických účtů vycházejí z údajů Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva financí, Ministerstva práce a sociálních věcí, Národního registru hrazených zdravotních služeb (NRHZZS), který je součástí NZIS, a z datových zdrojů ČSÚ.

Údaje o studentech a absolventech zdravotní péče na vysokých školách v ČR byly získány z datových zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, konkrétně ze systému Sdružených informací matrik studentů (SIMS).

Údaje o subjektivním vnímání vlastního zdravotního stavu pochází z výsledků statistického šetření Životní podmínky (EU-SILC) 2022. Účelem šetření je získávat reprezentativní údaje o příjmovém rozdělení jednotlivých typů domácností, údaje o způsobu, kvalitě a finanční náročnosti bydlení, vybavenosti domácností předměty dlouhodobého užívání a o pracovních, hmotných a zdravotních podmínkách dospělých osob žijících v domácnostech.

Pracovníci ve zdravotnictví – za zdravotnického pracovníka je považována osoba, která získala způsobilost k výkonu zdravotnického povolání podle platné legislativy a vykonává činnosti, které jí profesně náleží.

Přepočtený počet je součet úvazků jednotlivých pracovníků zdravotnických zařízení přepočtený podle délky plné týdenní pracovní doby stanovené pro dané zařízení či pracoviště. Přepočtený počet je uváděn včetně smluvních pracovníků.

Lékař poskytuje preventivní, diagnostickou, léčebnou, rehabilitační, dispenzární nebo paliativní péči.

Všeobecná sestra poskytuje ošetrovatelskou péči pacientům na základě diagnózy stanovené lékařem nebo zubním lékařem. Dále se ve spolupráci s lékařem nebo zubním lékařem podílí na preventivní, léčebné, diagnostické, rehabilitační, paliativní a neodkladné nebo dispenzární péči.

Porodní asistentka poskytuje specializovanou ošetrovatelskou péči těhotné ženě, rodící ženě a ženě do šestého týdne po porodu, včetně péče o novorozence a ošetrovatelské péče o ženy na úseku gynekologie.

Sanitář pod odborným dohledem nebo přímým vedením provádí pomocné činnosti v rámci poskytování zdravotních služeb. Provádí například hygienickou péči o pacienta, pomáhá při polohování či fixaci pacientů apod.

Ostatní – zahrnuje ostatní zdravotnické pracovníky nezařazené do skupin výše (např. fyzioterapeuty, radiologické asistenty, ošetrovatele, praktické sestry, zdravotnické záchranáře, farmaceuty).

Případy hospitalizace vychází z jednotlivých hlášení o ukončených případech hospitalizace. Zpravodajskou jednotkou je každé lůžkové oddělení zdravotnických zařízení v ČR vyjma ozdraven a lázeňských léčení. Za jeden případ hospitalizace se považuje každé ukončení hospitalizace na jednom oddělení, ať již hospitalizace skončila propuštěním nebo úmrtím pacienta či jeho přeložením na jiné oddělení nebo do jiného zařízení.

Ošetrovací dny – jedním ošetrovacím dnem se rozumí celý kalendářní den, za který se pacientovi dostalo všech služeb, které poskytovatel lůžkové péče poskytuje, tj. včetně ubytování a stravování.

Průměrná ošetrovací doba je průměrná ošetrovací doba hospitalizace na oddělení ve dnech. Je vypočítána jako průměrný počet ošetrovacích dnů připadajících na jeden případ hospitalizace na oddělení.

Nemocnice následné péče je zařízení, které poskytuje péči pacientovi, u kterého byla stanovena základní diagnóza a došlo ke stabilizaci jeho zdravotního stavu, zvládnutí náhlé nemoci nebo náhlého zhoršení chronické nemoci. Zdravotní stav pacienta však vyžaduje doléčení nebo poskytnutí zejména léčebně rehabilitační péče. Rovněž může být poskytována následná intenzivní péče pacientům, kteří jsou částečně nebo zcela závislí na podpoře základních životních funkcí.

Poznámka: Následná péče může být poskytována i v jiném druhu zařízení než jsou nemocnice následné péče (např. v LDN nebo jiných odborných léčebných ústavech). Z tohoto důvodu se může stát, že v některém kraji nejsou vyčleněna zařízení a lůžka následné péče, ale přesto jsou vykazovány případy hospitalizace a ošetrovací dny u pacientů, kterým byl tento druh péče poskytován v jiném druhu zařízení.

Psychiatrická nemocnice (léčebna) je lékařské zařízení se specializací na léčbu závažných duševních onemocnění a toxikomanických závislostí hospitalizovaných pacientů. Jedná se o zařízení poskytující dlouhodobou psychiatrickou péči, nikoli akutní.

Lázeňská péče je doporučena lékařem jako nezbytná součást léčebného procesu a plně hrazená zdravotní pojišťovnou. Označuje se také jako komplexní lázeňská péče (KLP). Údaje o počtu zařízení a lůžek pro komplexní lázeňskou péči zahrnují rovněž zařízení, která v průběhu roku ukončila svou činnost. Zdrojem informací je výkaz o činnosti poskytovatele lázeňské léčebně rehabilitační péče, vyplňovaný lázeňskými zařízeními.

Vybrané samostatné ordinace ambulantní péče zahrnují všechny ordinace příslušných lékařů. V počtech nejsou zahrnuta detašovaná pracoviště.

Vybraná zařízení ambulantní péče zahrnují všechna zařízení příslušných nelékařů. V počtech **nejsou** zahrnuta detašovaná pracoviště.

Sdružené ambulantní zařízení je zdravotnické zařízení ambulantní péče, které poskytuje komplexní služby zpravidla ve více klinických oborech a to jak dětským, tak dospělým pacientům.

Ostatní ambulantní zařízení jsou zdravotnická zařízení ambulantní péče jinde nezařazená (například domácí zdravotní péče).

Incidence zhoubných novotvarů je počet nově zachycených případů onkologických onemocnění v daném roce (podle místa trvalého bydliště pacienta). Údaje vycházejí z dat Národního onkologického registru (NOR) ČR, který je součástí Národního zdravotnického informačního systému (NZIS). NOR je celoplošným populačním registrem, který funguje od roku 1976 a jehož účelem je registrace onkologických onemocnění a periodické sledování jejich dalšího vývoje. V tabulkách jsou započítány všechny zhoubné novotvary **vyjma jiných zhoubných novotvarů kůže, tj. C00–97 bez C44** dle Mezinárodní statistické klasifikace přidružených zdravotních problémů, 10. revize (MKN-10).

Údaje o studentech a absolventech zdravotní péče byly získány ze systému Sdružených informací matrik studentů (SIMS). Zdrojová databáze SIMS je trvale doplňována a aktualizována, včetně zpětných oprav; údaje publikované v této publikaci odpovídají stavu zpracování ke dni 20. ledna 2023. Data o studentech vysokých škol se vztahují vždy k 31. prosinci příslušného roku, data o absolventech pak k celému kalendářnímu roku. Studenti jsou uváděni podle místa trvalého bydliště. Do počtů za ČR jsou uváděni i studenti a absolventi s trvalým bydlištěm v zahraničí (cizinci).

Studium zdravotní péče je vymezeno na základě Klasifikace oborů vzdělání CZ-ISCED-F 2013, a to pomocí úzce vymezeného oboru 091 *Zdravotní péče* zahrnující následující podrobně vymezené obory vzdělání:

- Stomatologie (0911)
- Humánní medicína (0912)
- Ošetřovatelství a porodní asistentství (0913)
- Lékařská diagnostika a léčebné techniky (0914)
- Terapie a rehabilitace (0915)
- Farmacie (0916)
- Tradiční a alternativní medicína a terapie (0917)

Počty studentů a absolventů jsou uvedeny ve fyzických osobách, tj. každý student je v konkrétním údaji zahrnut jen jednou, včetně studentů, kteří současně studují ve více studijních programech. Celkové počty studentů a absolventů tedy nemusí souhlasit se součtem studentů a absolventů jednotlivých typů studijních programů.

Narození s vrozenou vadou jsou uváděni podle místa trvalého bydliště narozeného dítěte.

Pracovní neschopnost – od roku 2012 ČSÚ zajišťuje tyto údaje zpracováním dat z administrativního zdroje Informačního systému České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ). Informační systém ČSSZ eviduje případy dočasné pracovní neschopnosti v České republice, které byly ošetřujícím lékařem elektronicky hlášeny přes aplikaci eNeschopenka (do roku 2020 pomocí tiskopisu „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“). Statistika dočasné pracovní neschopnosti zachycuje veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob. Administrativní data Informačního systému ČSSZ jsou vykazována za všechny zaměstnance právnických i fyzických osob a zvláště za osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ).

Nově hlášené případy pracovní neschopnosti jsou evidovány na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Poznámka: Do počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc patří i pracovní neschopnosti z důvodu karantény či izolace. V lednu (od 17. 1.) a únoru 2022 při testování zaměstnanců na covid-19 byly některým pracujícím vydány neschopenky pro karanténu či izolaci duplicitně. V zájmu operativního jednání při jejich vyřizování vydávali neschopenky jak praktičtí lékaři, tak krajské hygienické stanice. Z dostupných zdrojových databází však není možné duplicitní případy identifikovat. Tato skutečnost má vliv na další prezentované a z nich odvozené ukazatele (počet kalendářních dnů v pracovní neschopnosti, průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti).

Kalendářní dny pracovní neschopnosti představují součet kalendářních dnů, po které byli nemocensky pojištění zaměstnanci práce neschopní (na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti).

Průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti.

Průměrné procento pracovní neschopnosti vyjadřuje, kolik ze sta pojištěnců je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Vypočte se takto: (počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti x 100) / (průměrný počet nemocensky pojištěných osob x počet kalendářních dnů v daném období).

Pracovní úrazy jsou úrazy, které se staly zaměstnancům při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s nimi.

Smrtelný pracovní úraz je poškození zdraví při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s nimi, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do jednoho roku zemřel. Zdrojem dat je Státní úřad inspekce práce (SÚIP).

Výdaje zdravotních pojišťoven zahrnují úhrady z povinného veřejného zdravotního pojištění na zdravotní péči vykázanou zdravotnickými zařízeními a uznanou zdravotními pojišťovnami. Veškeré výdaje jsou členěny podle místa trvalého bydliště pacienta. Do celkových výdajů na jednoho obyvatele daného pohlaví jsou započítávány i výdaje, které nelze rozdělit podle pohlaví, věku nebo kraje. Diagnózy, respektive kapitoly MKN-10, uvedené v tabulkách jsou z hlediska výdajů pro zdravotní pojišťovny nejnákladnější.

Charakteristiky zdravotního stavu – dlouhodobou nemocí nebo zdravotním problémem je chápána nemoc či omezení, které trvá nebo se předpokládá, že bude trvat alespoň šest měsíců. Dlouhodobé omezení v běžných činnostech reprezentuje podíl osob, které uvedly, že byly ze zdravotních důvodů po dobu předchozích nejméně šesti měsíců omezeny v činnostech, které lidé obvykle dělají.

22. SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Údaje z oblasti sociálního zabezpečení jsou přebírány převážně ze zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), ve vybraných ukazatelích jsou také využívány výstupy z informačních systémů České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) a ze zdrojů ČSÚ.

Sociální zabezpečení zahrnuje důchodové pojištění, nemocenské pojištění, dávky státní sociální podpory, dávky péčovské péče, pomoc v hmotné nouzi, poskytování sociálních služeb (včetně příspěvku na péči) a další dávkové systémy. V rámci **důchodového pojištění** se poskytují důchody starobní, invalidní, vdovské a vdovecké, sirotčí. Plný starobní důchod může být pobírán buď po dosažení důchodového věku (řádný starobní důchod) nebo v zákonem stanovené době před dosažením důchodového věku (předčasný starobní důchod). Do roku 2009 se poskytovaly invalidní důchody plné a částečné, s účinností od 1. 1. 2010 se změnilo plné invalidní důchody v důchody pro invaliditu třetího stupně a částečné se rozdělily na důchody pro invaliditu prvního a druhého stupně (v závislosti na procentním poklesu pracovní schopnosti pojištěnce z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu). V letech od roku 2010 je uplatněn (na rozdíl od předchozích let) jiný pohled na počet příjemců a průměrnou měsíční výši starobních důchodů (plných) a starobních důchodů poměrných (po dosažení určené kratší doby pojištění a vyššího zákonem stanoveného věku). Nově vycházíme z metodiky MPSV, v níž jsou poměrné důchody přiznané podle § 29 odst. 2) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, důsledně zařazovány mezi poměrné starobní důchody. V dosud uplatňovaném pohledu byly součástí starobních (plných) důchodů. Od roku 2010 se dále invalidní důchod vyplácený ke dni dovršení věku 65 let mění na starobní důchod. Průměrné starobní a invalidní důchody jsou uváděny vždy sólo, tj. bez kombinace s vdovským či vdoveckým důchodem.

Dávkový systém **nemocenského pojištění** tvoří následujících šest druhů dávek: nemocenské, ošetrovné (do roku 2008 podpora při ošetrování člena rodiny), peněžita pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a v průběhu roku 2018 nově zavedené dávky otcovská poporodní péče (otcovská) a dlouhodobé ošetrovné. Dávky nemocenského pojištění se poskytují za kalendářní dny po stanovenou dobu. U osob samostatně výdělečně činných je nemocenské pojištění dobrovolné. Z tohoto pojištění jim náleží čtyři dávky – nemocenské, peněžita pomoc v mateřství, otcovská a dlouhodobé ošetrovné. V tabulkách vztahujících se k nemocenskému a důchodovému pojištění nejsou zahrnuty údaje týkající se ozbrojených složek Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti.

Systém státní sociální podpory zabezpečuje adresnou pomoc především rodinám s nezaopatřenými dětmi ve stanovených sociálních situacích, na jejichž řešení rodina vlastními silami a prostředky nestačí. Některé **dávky státní sociální podpory** se poskytují v závislosti na výši příjmu žadatele a společně posuzovaných osob (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné), u ostatních dávek (rodičovský příspěvek, pohřebné) není nárok výši příjmu limitován. V roce 2022 do tohoto okruhu dávek spadá také jednorázový příspěvek 5 000 Kč na dítě. **Dávky péčovské péče** jsou od počátku roku 2013 samostatně právně upraveny (přešly pod zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) a mezi dávky státní sociální podpory se již nezahrnují. Přispívají na potřeby spojené s péčí o dítě, o které se rodiče nemohou nebo nechťejí starat, a které je svěřené do péčovské péče. Od roku 2022 došlo ke změně ve vyplácení dávek při poskytování nezprostředkované péčovské péče (nejčastěji vykonávané osobou dítěti příbuznou nebo blízkou) – přeřazeno z odměny pěstouna do nově zavedeného příspěvku při péčovské péči. Zaopatřovací příspěvek zavedený od roku 2022 je určen pro mladé dospělé odcházející z náhradní rodinné péče nebo ústavní výchovy.

Data o **držitelích průkazů osob se zdravotním postižením** (upraveno zákonem č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, platným od roku 2012) nejsou plně srovnatelná s dříve publikovanými údaji (naposledy dostupnými za rok 2011). Nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením má osoba starší 1 roku s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, který podstatně omezuje její schopnost pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Od počátku roku 2014 je možné průkaz osoby se zdravotním postižením získat pouze na základě samostatného řízení a posouzení zdravotního stavu posudkovým lékařem okresní správy sociálního zabezpečení. Podle míry funkčního postižení pohyblivosti a orientace se určuje druh označení průkazu symbolem "TP" (osoba se středně těžkým postižením), "ZTP" (osoba s těžkým postižením) nebo "ZTP/P" (osoba se zvlášť těžkým funkčním postižením nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce). Do systému **dávek pro osoby se zdravotním postižením** se řadí příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku.

Systém **pomoci v hmotné nouzi** slouží k pomoci osobám s nedostatečnými příjmy při zajištění základních životních podmínek. Jeho smyslem je motivovat k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojování základních životních potřeb a zabránit sociálnímu vyloučení. Do systému pomoci v hmotné nouzi patří příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. V roce 2022 byla do tohoto systému dávek zařazena humanitární dávka poskytovaná občanům Ukrajiny s udělenou dočasnou ochranou.

Příspěvek na péči je určen osobám starším 1 roku, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle zákona. Osoba může z příspěvku na základě vlastní svobodné volby hradit profesionální sociální službu nebo jej použít k pokrytí nezbytných nákladů při zajištění péče v rodině.

V souvislosti s přijetím zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, došlo od roku 2007 ke změně členění druhů **poskytovaných sociálních služeb** a byl vytvořen registr poskytovatelů sociálních služeb. Do roku 2007 bylo zjišťování prováděno za jednotlivá zařízení sociálních služeb s tím, že zařízení předávalo podrobné údaje pouze za převládající typ poskytované služby a za ostatní sociální služby pouze doplňkové informace. Od roku 2008 je aplikován **odlišný metodický přístup**, který spočívá ve sledování údajů za každou registrovanou sociální službu na samostatném výkazu. Tento přístup umožnil získat detailnější a přesnější údaje o poskytovaných registrovaných sociálních službách. Z tohoto důvodu nejsou některé údaje z let 2007 až 2009 srovnatelné s údaji z let předchozích, přičemž rok 2007 není srovnatelný ani s roky následujícími. Údaje o kapacitách zařízení sociálních služeb vycházejí ze skutečného rozmístění poskytovaných služeb. Zdrojem dat o **domech s pečovatelskou službou (DPS)** za rok 2021 je statistické zjišťování ČSÚ (příloha výkazu VI 1-01 pro obce). Zahrnuty jsou pouze DPS, kde majitelem nebo spolumajitelem bytových jednotek je obec/město/městský obvod/městská část. Počet DPS představuje počet organizací, které obec pro provoz těchto zařízení zřizuje, nikoli počet budov. Údaje o zařízeních sociálních služeb v tabulce za kraj a jeho okresy (tab. 22-7.) nemusí (z důvodu odlišného termínu generování zdrojových podkladů) odpovídat jinde uvedeným krajským údajům (tab. 22-1., tab. 22-101.).

23. KULTURA, SPORT

Data jsou v oblasti **kultury** přebírána z externích zdrojů – od Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS), jehož zřizovatelem je Ministerstvo kultury, údaje o počtu a struktuře kin od Unie filmových distributorů.

Veřejnými knihovnami jsou Národní knihovna České republiky a Moravská zemská knihovna v Brně, které jsou v přímém řízení Ministerstva kultury, krajské vědecké knihovny zřizované kraji a dále knihovny zřizované obcemi a městy. Pobočka je lokálně vyčleněná část knihovny, která je její organizační částí a pracuje pod jejím přímým vedením. **Výpůjčky** znamenají výpůjčky všech knihovních jednotek prezenčně i mimo knihovnu. **Knihovní jednotka** je každý samostatný svazek dokumentu, tj. každý výtisk nebo část vícesvazkového díla, vázaný nebo do desek uložený komplet celého ročníku nebo několika čísel periodik, každá samostatná mapa, grafický list, nosič speciálních druhů dokumentů (magnetofonová kazeta, CD-ROM aj.), který je evidován jako samostatná věc v přírůstkovém seznamu.

Do **muzeí, památníků a galerií** jsou zařazena všechna zařízení, jež byla v **provozu**, a to bez ohledu na jejich zřizovatele. Za **pobočku** se považují detašované části, které jsou mimo sídlo muzea nebo galerie, a tvoří s vykazujícím subjektem organizační složku. **Památníkem** se rozumí místnost či objekt, ve kterém je instalována expozice nebo výstava. V případě **galerií** jsou statisticky šetřeny ty, které vlastní sbírkové předměty, tzv. muzea výtvarných umění, nikoliv galerie prodejní. Nejvýznamnější formou činnosti muzeí je jejich výstavní činnost, a to prostřednictvím krátkodobých, příležitostných **výstav** nebo dlouhodobých (stálých) **expozic**.

Mezi **památkové objekty s kulturním využitím** patří hrady, zámky, kostely, kláštery, zříceniny, mlýny, věže a další památky, které jsou zpřístupněné návštěvníkům za vstupné a nespádají pod správu muzea nebo galerie. Uváděné údaje se týkají všech zařízení bez ohledu na jejich zřizovatele.

Kino je kulturní zařízení, jehož hlavní činností jsou filmová představení. Do počtů kin nejsou zahrnuta kina putovní. Multikinem nazýváme kino, jež provozuje tři a více kinosálů.

Publikované údaje z oblasti **sportu** jsou převzaty z evidence členské základny České unie sportu (ČUS) k 31. 12. daného roku. Sběr dat probíhal dle pokynů předsedy ČUS ve všech subjektech sdružených v ČUS.

24. KRIMINALITA, NEHODY

Údaje o kriminalitě a dopravních nehodách byly převzaty z podkladů Policejního prezidia.

Data o registrovaných a objasněných **trestných činech** (přečinech, zločinech a trestných činech) zahrnují také trestné činy na železnici a trestné činy evidované službou cizinecké policie. Objasněné trestné činy zahrnují trestné činy spáchané a vyřešené ve vykazovaném roce.

Obecná kriminalita zahrnuje násilné trestné činy, mravnostní trestné činy, majetkové trestné činy, podvody a zpronevěry, ostatní majetkové a ostatní kriminální trestné činy. Hospodářská kriminalita zahrnuje především trestné činy v obchodních a finančních vztazích.

Dopravní nehody zahrnují všechny nehody nahlášené Policii České republiky, přičemž od roku 2009 došlo ke změně pravidel pro jejich hlášení. Počet usmrcených, zraněných těžce a lehce odpovídá stavu do 24 hodin po nehodě. Věcná škoda zahrnuje škodu na vozidlech, jejich nákladu nebo na zařízení komunikace.

Bodově hodnocení řidiči jsou řidiči, kteří se dopustili přestupku (trestného činu) započítávaného do jejich bodového hodnocení. Takový řidič má tedy na svém kontě alespoň jeden bod.

Údaje o **požárech a zásazích jednotek požární ochrany** byly převzaty z podkladů Hasičského záchranného sboru ČR. **Požár** představuje každé nežádoucí hoření, při kterém došlo k usmrcení či zranění osob nebo zvířat anebo ke škodám na materiálních hodnotách nebo životním prostředí. Za požár se považuje i nežádoucí hoření, při kterém byly osoby, zvířata nebo materiální hodnoty nebo životní prostředí bezprostředně ohroženy.

Živelní pohroma je mimořádná událost, k níž došlo následkem škodlivě působících sil a jevů vyvolaných plošně či lokálně přírodními vlivy, které ohrožují životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí jako například povodně, záplavy, deště, vliv sněhu a námrazy, větrné smrště, sesuvy půdy a zemětřesení.

Živelní pohromy se evidují pomocí příznaku vždy ve spojení s druhem likvidované události. Do této kategorie se zařídují zejména události, které jsou spojeny s vyhlášením stavu nebezpečí, stupně povodňové aktivity apod.

Technické havárie jsou zásahy u mimořádných událostí vedoucí k odstranění nebezpečí nebo nebezpečných stavů. Tyto zásahy zahrnují:

- o technické havárie – odstranění nebezpečí nebo nebezpečných stavů velkého rozsahu či značných následků na zdraví osob, zvířat či na majetku (např. hrozící destrukce objektu)
- o technickou pomoc – odstranění nebezpečí nebo nebezpečných stavů mimo technologický provoz závodů (mimo dopravních nehod); jedná se o pomoc technikou jednotek požární ochrany bez návaznosti na jakýkoliv technologický provoz resp. výrobu (např. vyproštění osob či předmětů, nouzové otevření, otevírání uzamčených prostorů, záchrana osob a zvířat; čerpání, uzavírání a navážení vody, provizorní nebo jiné opravy apod.)
- o technologickou pomoc – odstranění nebezpečí nebo nebezpečných stavů zejména v technologii či provozu. Jedná se o pomoc technikou jednotek požární ochrany (např. nouzová dodávka vzduchu, vody, elektřiny; požární asistence, následné dohašování ohnisek požáru lesa apod.)
- o ostatní pomoc – nelze klasifikovat předchozími druhy technické havárie; jedná se např. o snášení, odvoz nebo převoz pacienta či lékaře, pátrání po pohřešovaných osobách, monitoring vodních toků, používání normých stěn, kontrolu průjezdnosti komunikací apod., pomoci na vyžádání jiného subjektu (přímo i nepřímo poskytnutá pomoc)

Usmrcené osoby celkem jsou všechny usmrcené osoby nalezené na místě požáru. Údaj zahrnuje i osoby, jejichž smrt prokazatelně nastala v přímé souvislosti s požárem např. v důsledku infarktu, vraždy apod.

Usmrcené osoby v přímé souvislosti jsou jak osoby, které zemřely v důsledku popálenin, intoxikace zplodinami hoření apod., tak osoby, u kterých nebylo možné zjistit, zda prokazatelně zemřely v přímé souvislosti s požárem.

25. VOLBY

Historicky třetí **volbu prezidenta republiky** vyhlásil předseda Senátu Parlamentu České republiky rozhodnutím č. 207/2022 Sb. ze dne 27. června 2022 na dny 13. a 14. ledna 2023. Provedení volby se řídilo Ústavou České republiky, zákonem č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a vyhláškou č. 294/2012 Sb., o provedení některých ustanovení tohoto zákona. Volbu upravoval též zákon č. 411/2022 Sb., o zvláštních způsobech hlasování ve volbě prezidenta republiky v roce 2023. Území České republiky tvořilo jeden volební obvod. Žádný z kandidátů nezískal v prvním kole volby prezidenta nadpoloviční většinu z celkového počtu odevzdaných platných hlasů. Proto se o čtrnáct dní později konalo druhé kolo volby. Do druhého kola postoupili dva kandidáti, kteří obdrželi v prvním kole nejvíce platných hlasů. Prezidentem republiky byl zvolen kandidát, který získal ve druhém kole volby nejvyšší počet platných hlasů.

Úplné výsledky hlasování při volbě prezidenta jsou dostupné na internetové adrese www.volby.cz a v publikacích vydávaných podle Katalogu produktů ČSÚ.

Zapsaní voliči představují počet osob zapsaných v seznamech voličů (osob, splňujících zákonné podmínky pro výkon aktivního volebního práva). **Vydané úřední obálky** se rovnají počtu voličů, kteří přišli volit a kterým byla ve volební místnosti vydána obálka pro hlasování. **Odevzdané úřední obálky** představují počet úředních obálek, které hlasující voliči vhodili do volební schránky. **Volební účast** je počítána jako podíl počtu hlasujících voličů (osob, kterým byla vydána úřední obálka) a zapsaných voličů (osob uvedených v seznamech voličů). Údaje o procentech platných hlasů jsou uváděny na dvě desetinná místa bez zaokrouhlení.

26. SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ 2021

Sčítání lidu, domů a bytů k 26. březnu 2021 (SLDB) se uskutečnilo na celém území České republiky podle zákona č. 332/2020 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021. Údaje byly zjišťovány podle stavu k rozhodnému okamžiku, kterým byla půlnoc z 26. na 27. března 2021. Sčítání se vztahovalo na každou fyzickou osobu, která měla v rozhodný okamžik trvalý nebo povolený přechodný pobyt na území České republiky, na každý dům i byt (včetně neobydlených). Domem se rozuměla budova, která obsahovala prostory určené k bydlení nebo ubytování. Byt byl definován jako soubor místností (popřípadě jednotlivá místnost), který byl stavebním úřadem určen k bydlení.

Obsah sčítání (soubor zjišťovaných údajů) byl stanoven zákonem č. 332/2020 Sb. Všechny osoby měly povinnost poskytnout údaje zjišťované sčítáním v rozsahu a způsobem stanoveným tímto zákonem. Tradičně byla použita metoda sebesčítání, kdy obyvatelé sami vyplňovali sčítací formuláře. Údaje o bytu poskytl jeho uživatel, v případě neobydleného bytu vlastník nebo správce domu, popřípadě bytu. Kromě údajů získaných od obyvatel prostřednictvím sčítacích formulářů (tradiční census) byly při sčítání poprvé využity ve větší míře také administrativní zdroje dat – Registr sčítacích obvodů a budov, Informační systém evidence obyvatel a řada dalších zdrojů.

Všechny údaje ze SLDB 2021 (i z předchozích sčítání) jsou uvedeny podle územního a správního členění státu platného k 26. březnu 2021.

Výsledky sčítání byly zpracovány (v souladu s evropskou metodikou) podle místa obvyklého pobytu a jsou postupně zveřejňovány na internetových stránkách www.scitani.cz, ve veřejné databázi, formou otevřených dat a také ve speciálních publikacích.

Místo obvyklého pobytu je definováno jako místo, kde osoba převážně pobývá, tráví dobu svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém zařízení apod., a kde je členem konkrétní domácnosti. Pro odvození místa obvyklého pobytu osoby byla určující deklarační

na sčítacím formuláři týkající se faktického bydliště osoby (bez ohledu na místo trvalého pobytu, resp. povoleného přechodného pobytu).

Obyvatelstvo celkem (počet obyvatel) zahrnuje všechny obvykle bydlící obyvatele České republiky. Pro zahrnutí osoby do obvykle bydlících obyvatel České republiky je rozhodujícím kritériem délka pobytu nejméně 12 měsíců, příp. úmysl dlouhodobého pobytu.

Pracovní sílu (osoby ekonomicky aktivní) představují osoby zaměstnané (pracující) a nezaměstnané.

Mezi **zaměstnané** patří všechny osoby ve věku 15 a více let, které v rozhodný okamžik sčítání měly formální vazbu k zaměstnání nebo pracovaly alespoň 1 hod. týdně za mzdu, plat, nebo jiný druh odměny. Zahrnuti jsou rovněž pracující důchodci, pracující žáci a studenti a osoby na mateřské dovolené (28 resp. 37 týdnů). **Nezaměstnané** jsou všechny osoby ve věku 15 a více let, které byly v rozhodný okamžik sčítání bez práce a zároveň si práci hledaly (prostřednictvím Úřadu práce nebo jiným způsobem).

Osoby mimo pracovní sílu (osoby ekonomicky neaktivní) jsou osoby, které nepatří mezi zaměstnané ani nezaměstnané. Jsou to nepracující důchodci, ostatní nepracující osoby s vlastním zdrojem obživy, osoby na rodičovské dovolené, nepracující žáci a studenti, osoby v domácnosti, děti předškolního věku a ostatní závislé osoby.

U zaměstnaných osob bylo zjišťováno postavení v zaměstnání, zaměstnání a odvětví ekonomické činnosti podle současného zaměstnání, v případě více zaměstnání podle hlavního.

Postavení v zaměstnání bylo zjišťováno výhradně z administrativních zdrojů (IS ČSSZ, údaje GFŘ, RES).

Zaměstnavatelé jsou podnikatelé se zaměstnanci. **Osoby pracující na vlastní účet** jsou podnikatelé bez zaměstnanců. Zaměstnanci mají placená zaměstnanecká místa.

Odvětví ekonomické činnosti bylo zjišťováno jako druh ekonomické činnosti zaměstnavatele, resp. předmět podnikání.

Otázku týkající se **místa pracoviště/školy** vyplňovali pouze zaměstnaní (pracující) a žáci a studenti. Žáci a studenti, kteří při studiu zároveň pracují, vyplňovali adresu místa pracoviště. U místa pracoviště se uváděla adresa místa výkonu práce (nikoliv např. sídla firmy). Osoby, které neměly pevné místo pracoviště, ale pracovní dobu začínaly na stejné adrese (např. pracovníci v dopravě – řidiči aj.), uváděly místo nástupu do zaměstnání. Osoby, které místo výkonu zaměstnání často mění, uvedly „zaměstnání bez stálého pracoviště“.

Osoby **vyjíždějící/dojíždějící do zaměstnání a škol** jsou zaměstnaní (pracující) nebo žáci a studenti, jejichž místo pracoviště nebo školy bylo na jiné adrese, než je adresa jejich obvyklého pobytu. Mezi vyjíždějící/dojíždějící tedy nejsou zahrnuty osoby pracující/studující na adrese obvyklého pobytu, osoby se zaměstnáním bez stálého pracoviště a osoby s nezjištěným místem pracoviště/školy.

Domácnosti jsou tvořeny osobami se společným místem obvyklého pobytu žijícími v jednom bytě nebo jiném obydlí. Údaje o domácnostech byly zpracovány podle zápisů příbuzenských a jiných vztahů na sčítacím formuláři, které byly doplněny o informace z administrativních zdrojů ministerstva vnitra.

Hospodařící domácnost tvoří osoby, které společně hospodaří, tj. společně hradí výdaje domácnosti, jako je strava, náklady na bydlení aj. Společné hospodaření se vztahuje i na děti, které do příslušné domácnosti patří, i když samy na výdaje domácnosti nepřispívají. Hospodařící domácnost může být typu:

- domácnost rodinná tvořená 1 úplnou rodinou – zahrnuje manželský pár, neformální soužití druha a družky – tzv. faktické manželství, registrované partnerství, příp. neformální soužití osob stejného pohlaví – tzv. faktické partnerství, a to ve všech případech s dětmi nebo bez dětí
- domácnost rodinná tvořená 1 neúplnou rodinou – jeden z rodičů s alespoň jedním dítětem
- domácnost rodinná tvořená 2 a více rodinami
- domácnost nerodinná vícečlenná – dvě nebo více osob příbuzných i nepříbuzných, společně hospodařících, které netvoří rodinnou domácnost; mezi nerodinné vícečlenné domácnosti patří také domácnost prarodiče s vnoučaty (kromě prarodičů tvořících pár – úplnou rodinu)
- domácnost jednotlivce

Hospodařící domácnosti byly zpracovány za osoby bydlící v bytech, mimo byty a také za rodiny, příp. vícečlenné nerodinné domácnosti v zařízení. Jednotlivé osoby žijící v zařízení a osoby bez domova nejsou do počtu hospodařících domácností zahrnuty.

Ve výsledcích sčítání jsou hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou tříděny mimo jiné podle počtu závislých dětí. **Závislé dítě** je každá osoba v domácnosti tvořené 1 rodinou, jejíž postavení v domácnosti je „dítě“, není zahrnuta mezi pracovní sílu a zároveň je ve věku 0–25 let.

Do **počtu domů** jsou zahrnuty rodinné domy, bytové domy, provozní budovy s bytem (např. škola s bytem) a různá zařízení určená k bydlení – např. domovy mládeže dětské domovy, ústavy sociální péče, penziony pro důchodce, kláštery a konventy, azylová zařízení pro cizince, ubytovny apod.

Rodinný dům má maximálně tři samostatné byty a převažujícím účelem využití domu je bydlení. Rodinný dům může být samostatný, dvojdomek nebo řadový. **Bytový dům** má čtyři a více bytů přístupných zpravidla ze společné chodby nebo schodiště a převažujícím účelem využití domu je bydlení; počet podlaží není určující. **Ostatní budovy** zahrnují všechny další druhy budov kromě rodinných a bytových domů.

Obydlený dům je dům určený k bydlení, ve kterém má alespoň jedna osoba obvyklý pobyt. **Obydlený byt** je byt, ve kterém má alespoň jedna osoba obvyklý pobyt.

Právní důvod užívání bytu charakterizuje status užívání z hlediska uživatele bytu, tedy domácnosti, která v bytě bydlí. Byt ve vlastním domě je byt, jehož uživatel je současně vlastníkem nebo spoluvlastníkem domu. Byt v osobním vlastnictví je byt, jehož uživatel je samostatně veden v katastru nemovitostí jako vlastník jednotky.

Obytná místnost je místnost bytu (např. obývací pokoj, ložnice, jídelna, kuchyně), která je určena k bydlení a má podlahovou plochu alespoň 4 m².

Celková plocha bytu je plocha měřená uvnitř obvodových stěn bytu, zahrnuje plochu všech obytných místností i dalších částí bytu (příslušenství, předsíní apod.). Nezahrnuje plochu dalších prostor příslušejících k bytu, jako jsou neobyvatelné sklepy nebo půdy, terasy, balkóny, lodžie (ani zasklené).

27. SPRÁVNÍ OBVODY, OBCE

Seznam **obcí s rozšířenou působností** a **obcí s pověřeným obecním úřadem** byl stanoven zákonem č. 314/2002 Sb. ze dne 13. června 2002, o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2003. V návaznosti na tento zákon pak Ministerstvo vnitra vyhláškou č. 388/2002 Sb. stanovilo správní obvody těchto obcí. Příslušnost obcí do správních obvodů byla upravena k 1. 1. 2005 vyhláškou č. 388/2004 Sb. ze dne 24. 6. 2004, kterou se mění vyhláška č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Město je obec, které byl na základě zákona o obcích udělen statut města. V tabulkách 27-12. a 27-13. je uveden abecedně seřazený přehled měst v rámci kraje. Tabulka 27-14. obsahuje vybrané údaje o krajských městech České republiky, která jsou v tabulce seřazena podle počtu obyvatel.

Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů, tvoří územní celek, který je vymezen hranicí. V tabulce 27-15. jsou vybrané údaje o jednotlivých obcích (podle územní struktury platné k 31. 12. 2022) seskupeny do správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Číslo v závorce za názvem správního obvodu je oficiálním číselným kódem podle číselníku vydaného Českým statistickým úřadem.

Vybavení obcí bylo zjišťováno územní metodou (včetně detašovaných pracovišť), bez ohledu na sídlo provozovatele. Obec je považována za vybavenou příslušným zařízením, jestliže je takto vybavena alespoň jedna její část. Do počtu ekonomických subjektů byly zařazeny subjekty, které mají na příslušném území své sídlo (nikoliv pouze provozovnu).

28. ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb. ze dne 3. prosince 1997, o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, byla Česká republika 1. ledna 2000 rozdělena na 14 krajů. Podle tohoto zákona a usnesení vlády České republiky č. 707/1998 zavedl Český statistický úřad podle § 19 odst. 1 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě a po dohodě se Statistickým úřadem Evropských společenství (Eurostatem) „**Klasifikaci územních statistických jednotek CZ-NUTS**“.

Klasifikace NUTS (*Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*) je základním systematickým nástrojem pro potřeby statistické, analytické a pro potřeby poskytování statistických informací Evropské unii. Využívá se ke statistickému monitorování a k analýzám sociální a ekonomické situace v regionech a pro potřeby přípravy, realizace a hodnocení regionální politiky, na úrovni NUTS 2 je využívána zejména pro oblast čerpání prostředků ze Strukturálních fondů EU.

S účinností od 1. ledna 2008 je Klasifikace územních statistických jednotek CZ-NUTS aktualizována sdělením ČSÚ č. 201/2007 Sb. V současnosti klasifikace obsahuje čtyři úrovně NUTS, vymezení jednotlivých úrovní NUTS je charakterizováno počtem obyvatel a rozlohou. Na nižších úrovních jsou pak používány tzv. „lokální administrativní jednotky“ (LAU). Praha se v systému LAU dále nečlení. Systém LAU však není v EU legislativními nástroji zaveden.

NUTS 0	vyjadřuje stát Českou republiku
NUTS 1	vyjadřuje území České republiky
NUTS 2	vyjadřuje regiony soudržnosti , tj. celkem 8 sdružených krajů
NUTS 3	vyjadřuje kraje , tj. celkem 14 vyšších územních samosprávných celků
LAU	vyjadřuje obce , tj. celkem 6 258 obcí (k 1. lednu 2022)

Přehled regionů soudržnosti NUTS 2 a krajů NUTS 3:

Praha	- Hl. m. Praha
Střední Čechy	- Středočeský kraj
Jihozápad	- Jihočeský kraj a Plzeňský kraj
Severozápad	- Karlovarský kraj a Ústecký kraj
Severovýchod	- Liberecký kraj, Královéhradecký kraj a Pardubický kraj
Jihovýchod	- Kraj Vysočina a Jihomoravský kraj
Střední Morava	- Olomoucký kraj a Zlínský kraj
Moravskoslezsko	- Moravskoslezský kraj